

Inhoud

Dankwoord	3
Inleiding.....	4
CAW – Familiebegeleiding bij detentie.....	6
Statuut en Missie	6
Organogram	7
Doelgroep en takenpakket.....	7
Gevangeniscontext	8
Ervaringsdeskundigheid	10
Hoofdonderzoeksvraag:	11
Deelvragen:	11
Theoretisch kader.....	12
Woordkeuzes.....	12
Hoofdstuk 1: Praten over detentie.....	13
Ouderlijke detentie.....	13
Uitdagingen van ouders	15
Overwegingsfactoren.....	18
Het belang van het kind	20
Besluit	22
Hoofdstuk 2: Rol familiebegeleider	23
Hulpmiddelen	23
Taakverdeling	25
Besluit	26
Het praktijkonderzoek.....	27
Deelnemers aan het onderzoek	27
Ouderbevraging	28
Eigen verworven praktijkkennis.....	30
Analyse	30
Kritische kijk	30
Resultaten uit de praktijk	32
Uitdagingen	32
Thuisouder (over)belast	32

Baas over de waarheid.....	33
Verstoorde kind-vader verbinding.....	34
Slecht bereik binnen de muren.....	35
Deelbesluit	40
Factoren.....	42
Leugentje om bestwil.....	42
Externe factoren	44
Geen handleiding	44
Deelbesluit	45
Ondersteuning.....	46
Ouders.....	46
Het kind	48
Besluit	49
Evaluatie.....	51
Aanbevelingen	53
PlaceMATs:.....	54
Project MATties	56
Missie	56
Waarden	56
Doel placemats.....	56
Eerste versie placemat	57
Bibliografie.....	62
Bijlagen.....	69
1. Topiclijst voor interviews met ouders (thuis en in detentie)	69
2. Data analyse	70

Dankwoord

Met dit eindwerk sluit ik mijn stage bij CAW - Familiebegeleiding bij Detentie af. Het was een bijzonder mooie en leerrijke periode waar ik met veel warmte op terugkijk.

In het bijzonder wil ik mijn stagementoren Mira en Maarten bedanken. Jullie waren veel meer dan begeleiders: jullie waren mijn vertrouwenspersonen. Bij jullie kon ik terecht op moeilijke dagen, maar vooral om mooie momenten te delen. Jullie gaven me de ruimte om mijn leerproces zelf vorm te geven én zorgden tegelijk voor een veilige omgeving waarin ik als persoon kon groeien. Dank jullie wel voor alles.

Ook mijn stagebegeleider Florian wil ik graag bedanken. Ik kreeg van jou de vrijheid om mijn stage en eindwerk zelfstandig uit te werken, met steeds de nodige ondersteuning wanneer ik die nodig had. Dankjewel voor het meedenken en het aanreiken van waardevolle bronnen.

Mijn stageproject zou er niet gekomen zijn zonder mijn mama Natalie en mijn zus Anke. Niet alleen staan jullie altijd persoonlijk voor mij klaar, maar ook binnen dit project zijn jullie onmisbaar. We zijn samen dit avontuur aangegaan om detentie bespreekbaar te maken voor Nailah en Lia, mijn nichtjes. En we zijn nog lang niet klaar. Dit eindwerk is slechts een eerste stap in ons groter project. Er ligt nog een mooie weg voor ons, die we samen als team zullen bewandelen.

Tot slot wil ik alle gezinnen bedanken die ik tijdens mijn stage heb mogen leren kennen. De thuisouders die ik mocht begeleiden, de ouders in detentie met wie ik gesprekken heb gevoerd en de kinderen die ik heb zien spelen en verbinden – stuk voor stuk hebben jullie mij iets geleerd. Jullie zijn sterke mensen en ik ben dankbaar dat ik een stukje mee mocht wandelen op jullie pad. Hopelijk tot nog eens.

Inleiding

Deze bachelorproef onderzoekt hoe familiebegeleiders bij detentie thuisouders en ouders in detentie kunnen ondersteunen in het bespreekbaar maken van detentie bij hun kinderen. Dit onderwerp is verbonden met mijn stage bij CAW Oost-Brabant – Familiebegeleiding bij detentie, waar ik van september 2024 tot mei 2025 stage liep binnen de opleiding sociaal werk. Daarnaast ligt het onderwerp nauw aan mijn hart, omdat ik zelf een papa in detentie heb. Ik wil graag de openheid die in mijn gezin aanwezig is om over het onderwerp te spreken, inzetten om andere gezinnen te ondersteunen.

Detentie en de gevoelens die hierbij komen kijken, zijn in veel gevallen een taboe, waarover weinig openlijk wordt gesproken. Ook bij de gezinnen die ik tijdens mijn stage in de gevangenissen Leuven Hulp en Leuven Centraal heb leren kennen. Ouders ervaren angst om de verkeerde woorden te gebruiken, willen hun kind beschermen of vinden het emotioneel moeilijk om een gesprek met hun kinderen aan te gaan (Braam et al., 2007). De taak van de thuisouder en van de ouder in detentie, is om deze moeilijke situatie op een kindvriendelijke manier te benaderen, aan hun kinderen informatie te verschaffen die past bij hun leeftijd en emotionele draagkracht en hen ruimte te geven om hun gevoelens te uiten. Hoewel het begrijpelijk is dat ouders hen willen beschermen tegen de harde realiteit van detentie, kan het verzwijgen of verdraaien van de waarheid op lange termijn schadelijke gevolgen hebben voor het kind. Het creëren van een vertrouwensband, waarin het kind zich gehoord voelt en vragen kan stellen, is cruciaal voor hun emotionele welzijn en voor het behoud van de ouder-kind vertrouwensband (Expertisecentrum KIND, 2023).

De rol van de familiebegeleider bij detentie is cruciaal wanneer ouders zich niet in hun kracht voelen om de benodigde gesprekken te voeren of een gebrek aan verbinding ervaren met hun kind. De focus van dit onderzoek en mijn stageopdracht ligt op de uitdagingen die ouders ervaren bij het hebben van gesprekken over de detentie van een vader in Leuven Hulp en Leuven Centraal en de vraag hoe de familiebegeleiders van CAW Oost-Brabant hierin een verbindende en ondersteunende rol kunnen vervullen. Het doel van dit project is om, op basis van de resultaten, een tool te ontwikkelen die bijdraagt aan het bespreekbaar maken van detentie tussen ouder en kind.

In eerste instantie werd wetenschappelijke en praktijkgerichte literatuur geraadpleegd. Vervolgens werd er vanuit de praktijk onderzocht waar de noden in ondersteuning liggen van ouders. Dit gebeurde aan de hand van open interviews met thuisouders en focusgroepen met ouders in detentie. Op basis van de verkregen inzichten werd in de aanbevelingen een tool uitgewerkt die zowel familiebegeleiders als ouders kan ondersteunen in het bespreekbaar maken van detentie. Op die manier wordt ook bijgedragen aan het realiseren en beschermen van de rechten van zowel ouders als kinderen tijdens detentie van een ouder.

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek ligt in de groeiende groep kinderen van gedetineerden, wiens specifieke behoeften en noden vaak niet voldoende aandacht krijgen (Brookes & Frankham, 2021). Familiebegeleiders bij detentie van het CAW bieden hulpverlening aan deze doelgroep op maat en benadrukken het tekort aan ondersteuning voor gezinnen met een ouder in detentie. Axelson en collega's (2020) stellen dat er behoefte is aan meer onderzoek naar de beste manier om detentie van een ouder te communiceren. Het bieden van open, eerlijke en leeftijdsadequate communicatie over detentie is cruciaal voor het welzijn van deze kinderen en deze bachelorproef streeft ernaar ouders en hulpverleners handvaten te geven om dit op de juiste manier aan te pakken.

CAW – Familiebegeleiding bij detentie

Deze bachelorproef is geschreven tijdens mijn stage bij Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) Oost-Brabant, bij de dienst familiebegeleiding bij detentie. Gedurende mijn stage maakte ik kennis met de werking van deze dienst, die zich richt op het ondersteunen van de naastbestaanden van gedetineerden. In dit deel worden de missie, doelgroep en werkingsprincipes van de dienst verder belicht, evenals de specifieke ondersteuning die geboden wordt aan gezinnen, met bijzondere aandacht voor gezinnen met jonge kinderen waarvan de vader in detentie verblijft.

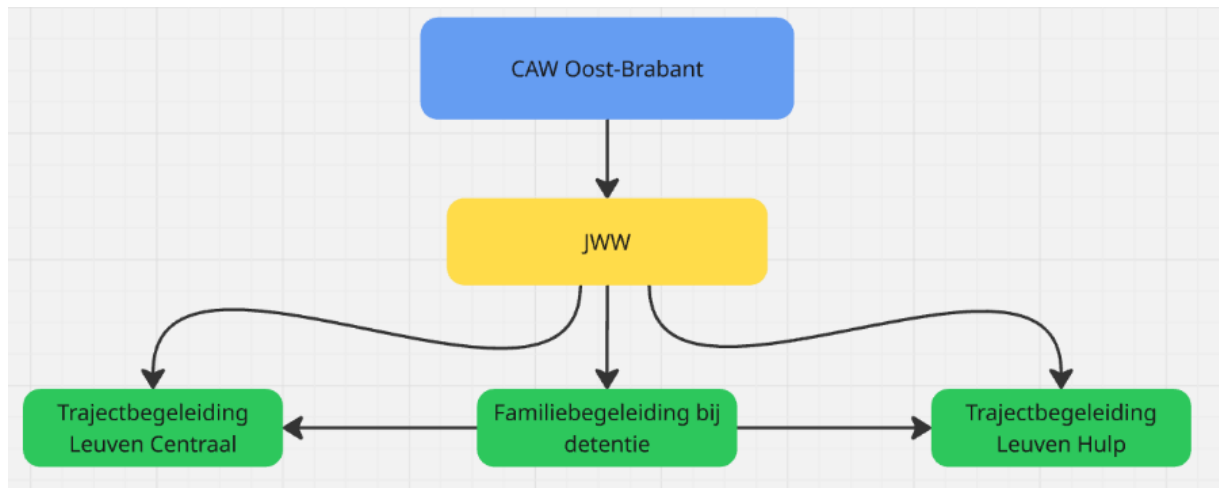
Statuut en Missie

De dienst telt twee familiebegeleiders en is onderdeel van het team Justitieel Welzijnswerk (JWW) samen met de trajectbegeleiders en sociaal-juridisch hulpverlener, die hulp verlenen aan de gedetineerden. De missie van de dienst familiebegeleiding is om vertrouwelijke, vrijwillige en op maat gemaakte hulpverlening aan te bieden aan de naasten, zoals (ex-)partners en kinderen, van gedetineerden in de gevangenissen Leuven Hulp en Leuven Centraal. De twee familiebegeleiders van CAW Oost-Brabant focussen zich elk op één Leuvense gevangenis. Als stagiair liep ik met hun beide mee en kwam in contact met gezinnen uit beide gevangenissen. Het doel is om gezinnen te ondersteunen in het omgaan met de uitdagingen die gepaard gaan met de detentie, met aandacht voor zowel praktische als emotionele begeleiding.

De visie van het CAW benadrukt het verbeteren van het welzijn van gezinnen, vooral in moeilijke periodes zoals detentie van een familielid (CAW, z.d.). Dit wordt gerealiseerd door een brede ondersteuning aan te bieden, variërend van psychosociale begeleiding tijdens gesprekken waarin ruimte wordt gemaakt voor vragen zoals: "*Hoe voorkom ik dat mijn kinderen lijden onder de detentie van hun vader?*", tot het faciliteren van praktische zaken, zoals het voorbereiden van kinderbezoeken. De organisatie werkt in lijn met het Vlaams strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden en geïnterneerden 2020-2025, wat de re-integratie van gedetineerden en de versterking van familiebanden zoals de ouder-kind band wil bevorderen, hoewel het primaire doel van de dienst altijd het

welzijn van de familieleden zelf is (Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2020).

Organogram

Doelgroep en takenpakket

De doelgroep van de dienst bestaat voornamelijk uit de naasten van (ex-)gedetineerden, zoals ouders, kinderen en partners, die wonen in de regio Oost-Brabant of die met gedetineerden in de gevangenissen Leuven Hulp of Leuven Centraal verbonden zijn. De focus van mijn stage en dit onderzoek ligt op gezinnen met jonge kinderen waarvan de papa in de gevangenis verblijft. Ik sprak zowel thuisouders tijdens onthaal- en begeleidingsgesprekken, als ouders in detentie tijdens groepsgesprekken die wij als familiebegeleiders in de gevangenis begeleiden. Tijdens huisbezoeken of het kinderbezoek in de gevangenissen kreeg ik zicht op de leefwereld van deze kinderen. Mijn rol als sociaal werker met betrekking tot dit onderzoek bestond uit het ondersteunen van thuisouders tijdens cliëntgesprekken, deelnemen aan de kinderbezoeken en activiteiten in de gevangenis zoals het Kerst en- Valentijnbezoek, de Nieuwjaarsbrunch en Moederdag, meewerken aan het project Boekjespost met de papa's en het begeleiden van de groepsgesprekken *Ouderschap en Detentie* in Leuven Hulp en *Vader zijn in detentie* in Leuven Centraal. Deze opdrachten zorgden ervoor dat ik een duidelijk beeld kreeg van de uitdagingen en noden die deze gezinnen ervaren.

De werkingsprincipes van mijn stageplaats zijn vertrouwelijkheid, vrijwilligheid en het maatwerk dat wordt geboden op basis van de specifieke behoeften van deze gezinnen. Detentie is een moeilijk onderwerp waar elk gezin op zijn eigen manier mee omgaat en specifieke noden in heeft. Sommige ouders voelen zich (nog) niet klaar om de waarheid aan hun kind te vertellen en kiezen ervoor een verhaal te verzinnen. Wij proberen deze ouders te ondersteunen in hun rol als ouder en hen bewust te maken van de mogelijke gevolgen van een leugen uit bescherming. In andere gezinnen, waar de kinderen wel weten dat papa in de gevangenis verblijft, leeft men vaak naast elkaar door en blijft het moeilijk om detentie te bespreken door een gebrek aan verbindingsmomenten, die wij als familiebegeleiders helpen te creëren.

Gevangeniscontext

De dienst familiebegeleiding bij detentie werkt nauw samen met de trajectbegeleiders en de sociaal-juridisch hulpverlener van team JWW. Externe samenwerking is er met lokale hulpverleningsinstanties, zoals vb. Huis van het Kind en uiteraard de twee Leuvense gevangenissen. Leuven Hulp is een arresthuis waar mannen verblijven tijdens hun voorlopige hechtenis of het uitzitten van een korte straf. Vaders hebben hier vaak nog regelmatig contact met hun kinderen, omdat de detentie relatief recent is. Gezinnen uit Leuven Hulp zitten met vragen zoals wat ze wel of niet aan hun kinderen kunnen vertellen, of het beter is om te zeggen dat hun vader aan het werk is, en wat ze moeten doen als hij straks weer vrij is, gezien de hoge uitstroom in een arresthuis. Gedetineerden in Leuven Hulp zijn over het algemeen jonger, wat betekent dat hun kinderen vaak ook jonger zijn. In Leuven Centraal verblijven enkel mannen die langere straffen uitzitten, meestal voor hun tweede detentie. Dit betekent dat de kinderen van deze vaders doorgaans ouder zijn. Deze vaders proberen al jaren hun rol als ouder te vervullen vanuit de gevangenis. Bovendien komen de gedetineerden in Leuven Centraal uit heel België, wat het voor gezinnen moeilijk maakt om hen te bezoeken. Het contact tussen vader en kind in Leuven Centraal verwatert sneller en is moeilijker te onderhouden, terwijl het in Leuven Hulp juist acuut en intens is, gezien de heftigheid van de situatie tijdens de voorlopige hechtenis.

Gezinnen uit beide gevangenissen hebben hun eigen specifieke uitdagingen en noden waar familiebegeleiders op inspelen.

Tijdens mijn contacten met vaders, moeders en kinderen werd mij duidelijk dat thuisouders en ouders in detentie het moeilijk vinden om over detentie te praten met hun kinderen en hierin ondersteuning vragen. Thuisouders dragen voornamelijk de ouderlijke verantwoordelijkheden en ervaren emotionele belasting door de vele taken die ze moeten uitvoeren. Vaders hebben weinig contact met hun kinderen en geven aan weinig gelegenheid te hebben om over de detentie te praten. De kinderen zelf hebben behoefte aan een verbinding met beide ouders en het vertrouwen in hen. Tijdens mijn stage heb ik me ingezet om te luisteren naar de behoeften van deze gezinnen en te onderzoeken hoe familiebegeleiders bij detentie hen hierin kunnen ondersteunen.

Ervaringsdeskundigheid

Ik ben Tine, laatstejaarsstudente sociaal werk. In 2023 behaalde ik mijn master in de Criminologische Wetenschappen, waarbij ik mijn thesis schreef over de ervaringen van naastbestaanden van (levens)langgestraften – een doelgroep waar ik zelf ook deel van uitmaak. Voor mijn onderzoek interviewde ik familieleden, wat een bijzonder en persoonlijk proces was. Daarnaast wilde ik graag de ervaringen van andere familieleden horen en via CAW Oost-Brabant kwam ik in contact met enkele vrouwen die bereid waren hun verhaal te delen. Dit onderzoek bracht me ook in aanraking met de functie van familiebegeleider bij detentie, een job die me enorm aansprak. Dit was voor mij de aanleiding om sociaal werk te gaan studeren en ik vroeg aan de familiebegeleiders met wie ik contact had meteen of ik mijn stage bij hen kon doen.

Gedurende mijn stage heb ik geprobeerd mijn ervaringsdeskundigheid in te zetten als sociaal werker. Lotgenoten kunnen elkaar ondersteunen bij het omgaan met de nieuwe omstandigheden en de veranderingen die hiermee gepaard gaan (Saunders, 2018). Hoewel ik mijn persoonlijke verhaal niet in detail deelde, heb ik geprobeerd écht begrip te tonen voor mijn cliënten en een veilige ruimte te creëren waar zij zich niet veroordeeld voelden.

Bovendien heb ik twee nichtjes die hun opa bezoeken in de gevangenis. Samen met mijn mama en zus denken we veel na over hoe we hen kunnen voorbereiden op deze bezoeken en hoe we detentie bespreekbaar kunnen maken tussen meisjes van 1 en 4 jaar en hun opa. Dit vraagstuk inspireerde het onderwerp van mijn bachelorproef. Elk kind verdient een omgeving waar zij zich veilig voelen om vragen te stellen en elke ouder verdient ondersteuning in deze uitdagende situatie.

Hoofdonderzoeksvraag:

Hoe kunnen familiebegeleiders ouders (thuisouders en ouders in detentie) ondersteunen in het bespreekbaar maken van detentie bij hun kinderen?

Deelvragen:

1. Welke uitdagingen ervaren ouders bij het bespreken van detentie met hun kinderen?
2. Welke factoren spelen een rol in de overweging van ouders om al dan niet openlijk met hun kinderen te praten over de detentie van een ouder?
3. Welke ondersteuningsbehoeften ervaren gezinnen met een ouder in detentie bij het bespreekbaar maken van detentie met hun kind?

Theoretisch kader

Voorafgaand aan het praktijk deel werd er eerst gekeken naar de wetenschappelijke literatuur die betrekking heeft op het onderzoeksonderwerp om te onderzoeken wat er theoretisch bekend is over het onderwerp. Hier werd aandacht gegeven aan de belangrijkste begrippen, thema's en auteurs in binnen- en buitenland. De literatuurstudie is tot stand gekomen met behulp van de databanken Scopus, Google Scholar en Web of Science. Er werd vooral Nederlands- en (vertaalde) Engelstalige literatuur verwerkt, gepubliceerd tussen 1998 en 2025 met voorkeur voor recente bronnen. De meest gebruikte zoektermen waren: kinderen, ouders, gedetineerden, hulpverlening, detentie en communicatie. Deze zoektermen werden apart of in combinatie gebruikt en zowel in het Nederlands als Engels. Met gebruikmaking van de bibliografie van de gevonden literatuur werd een sneeuwbalmethode toegepast om andere relevante bronnen te vinden. Naast wetenschappelijke literatuur werden er ook relevante nieuwsberichten en praktijkbronnen geconsulteerd.

Woordkeuzes

In deze bachelorproef wordt gekozen voor de term "thuisouder" als verwijzing naar alle opvoeders en verzorgers van kinderen met een ouder in detentie die verantwoordelijk zijn voor de zorg van het kind. Daarnaast wordt de term "ouder in detentie" gebruikt voor de ouder die in de gevangenis verblijft. De gezinssituaties van deze kinderen kunnen sterk variëren, zoals samenwonende, gescheiden of alleenstaande ouders, samengestelde gezinnen, stiefouders, pleeggezinnen en andere familierelaties (Expertisecentrum KIND, 2023). Aangezien in Leuven Centraal en Leuven Hulp uitsluitend mannen verblijven, wordt in de tekst consequent de mannelijke vorm "hij" gebruikt voor de gedetineerde ouder. Daarnaast sprak ik tijdens mijn stage met gezinnen waar de thuisouder in de meeste gevallen de moeder van de kinderen was, dus hiervoor zal de vrouwelijke vorm "zij" gebruikt worden. Hoewel thuisouders en ouders in detentie in de praktijk niet altijd een heteroseksuele relatie hebben, was dat tijdens mijn stage wel het geval. De gedetineerde ouderfiguur kan bovendien zowel de vader als de moeder zijn en in andere gevallen kan het ook een broer, oma, nonkel of ander familielid zijn die gedetineerd is. In deze

bachelorproef wordt hier verder niet specifiek op ingegaan, maar de informatie en adviezen kunnen toegepast worden op alle situaties waarin een familielid gedetineerd is.

Wanneer in de tekst de term "gevangenis" wordt gebruikt, verwijst dit naar de locatie waar iemand gedetineerd is. Dit kan ook andere instellingen omvatten, zoals een FPC¹, transitiehuis of detentiehuis. De gevangenen die voornamelijk worden besproken zijn Leuven Hulp en Leuven Centraal, want hier liep ik stage en deed ik mijn onderzoek.

Hoofdstuk 1: Praten over detentie

In dit hoofdstuk wordt het onderwerp van ouderlijke detentie en de communicatie hierover met kinderen besproken. Het bespreekbaar maken van detentie tussen ouder en kind is een proces waar de ouderlijke detentie in al zijn facetten en de bijkomende gevoelens van ouder en kind besproken worden. In België zijn duizenden kinderen geconfronteerd met het gevangenisverblijf van hun ouder, wat hen blootstelt aan een reeks emotionele en psychologische uitdagingen (Verheyen, A. (z.d.)). Bovendien worden de uitdagingen die ouders ondervinden bij het uitleggen van de situatie aan hun kinderen belicht, evenals de belangrijke factoren die deze communicatie beïnvloeden, zoals de leeftijd van het kind, de draagkracht van het gezin. De gevolgen van onduidelijkheid en misleidende communicatie voor kinderen komen ook aan bod, net als de essentiële rol van eerlijke en kindvriendelijke informatie en de verbinding tussen ouder en kind.

Ouderlijke detentie

In België zijn er naar schatting 16.000 kinderen met een ouder in detentie (COPE, 2022; Santens, 2024). Volgens dezelfde berekening zou dit voor Leuven Centraal en Leuven Hulp ongeveer 700 kinderen zijn. Elk van deze kinderen heeft een verzorger, zoals een thuisouder, grootouder, ouder in detentie of pleegouder... die op een dag de boodschap zal moeten overbrengen dat papa of mama in de gevangenis zit of binnenkort zal worden geplaatst. Het is niet ongevoel dat dit onderwerp een taboe is en moeilijk bespreekbaar wordt gemaakt, aangezien het hebben van een ouder in detentie negatieve gevolgen kan

¹ FPC: Forensisch Psychiatrisch Centrum

hebben voor kinderen (Braam et al., 2007). Een gezinslid in de gevangenis is een ingrijpende jeugdervaring, die ook wel wordt aangeduid als een ACE (Adverse Childhood Experience). Een ACE gaat vaak gepaard met stress, angst en onzekerheid, wat invloed heeft op de gezondheid, het gedrag en de levensloop van kinderen (Augeo Foundation, 2025). Deze kinderen worden vaak niet gezien of gehoord, terwijl zij geconfronteerd worden met gevoelens van schaamte, schuld, verdriet en eenzaamheid (Verheyen, z.d.). Volgens het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de Rechten van het Kind hebben kinderen het recht om te weten waar hun ouders zich bevinden en om te horen dat de afwezigheid van hun ouder niet hun schuld is (Verenigde Naties, 1998). Echter, wanneer dergelijke ingrijpende gebeurtenissen zich voordoen, worden kinderen vaak niet betrokken bij de initiële communicatie over belangrijke beslissingen die hun leven beïnvloeden. Dit is begrijpelijk vanuit het standpunt van de primaire verzorger, die het kind wil beschermen tegen bijkomend trauma. Toch is het belangrijk te benadrukken dat het recht op informatie geen trauma zal verergeren. Sterker nog, de onzekerheid en onduidelijkheid die ontstaat door het ontbreken van duidelijke informatie werkt vaak trauma in de hand. Het kind krijgt dan niet de nodige informatie om een samenhangend verhaal over de situatie te vormen, wat kan leiden tot een gebrek aan vertrouwen in de relatie met de beschermende volwassenen (Hart-Johnson & Johnson, 2022).

Kinderen hebben nood aan informatie over wat het betekent, hoe het in zijn werk gaat en wat je kunt verwachten als je ouder is aangehouden of in detentie zit (Albrechts, 2023). Echter is duidelijkheid en zekerheid vaak niet aanwezig in het gezin tijdens deze ingrijpende gebeurtenis. Zeker tijdens de voorlopige hechtenis in Leuven Hulp waar gedetineerden voortdurend komen en gaan. Bovendien is het van belang dat informatie op een kindvriendelijke manier wordt gecommuniceerd, afgestemd op de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind. Meadan (2020) stelde dat kinderen afhankelijk zijn van hun verzorgers om hen veilig te houden, hen te informeren over zaken die hun leven beïnvloeden en hen te begeleiden door moeilijke omstandigheden. Deze taak komt doorgaans bij de thuisouder te liggen, die in de meeste gevallen de moeder is (Hart-Johnson et al., 2022). Zij verliest haar partner en moet nu emotioneel beschikbaar zijn voor het kind, waardoor zij de primaire verzorger wordt. Ook wanneer ouders gescheiden zijn of het kind bij een andere verzorger woont, is dit een emotioneel belastende periode,

vol vragen over een situatie die moeilijk in kindertaal te vertalen is. Soms hebben kinderen geen contact met de ouder in detentie, maar dit betekent niet dat het kind niet over de situatie wil praten of zit met vragen. Het is dus altijd belangrijk om met kinderen in gesprek te gaan en naar hen te luisteren.

Ouders of verzorgers beschikken doorgaans over waardevolle inzichten in de emoties en het interpersoonlijk gedrag van hun kinderen, wat een noodzakelijke voorwaarde is voor deze belangrijke gesprekken. Het is dus de verantwoordelijkheid van de thuisouder, grootouder, pleegouder of idealiter de gedetineerde ouder zelf, om met het kind te praten over de detentie (Hart-Johnson & Johnson, 2022). Dit is geen eenmalig gesprek, maar een proces dat zich herhaaldelijk voordoet, bijvoorbeeld bij de arrestatie, het (eerste) bezoek, een overplaatsing, het beantwoorden van de 'waarom'-vraag, uitgangsmogelijkheden en een vrijlating (Axelson et al., 2020). Deze taak is geen gemakkelijke opgave; ouders weten vaak niet wat en hoe zij de vragen van hun kind moeten beantwoorden en hebben hierbij ondersteuning nodig van hulpverleners. Toch blijft deze verantwoordelijkheid het beste bij de ouders liggen, aangezien zij hun kind het beste kennen (Expertisecentrum KIND, 2023).

Uitdagingen van ouders

Ouders, zowel thuisouders als gedetineerde ouders, ondervinden aanzienlijke uitdagingen in het communiceren over detentie met hun kinderen. De gevangenis en alles wat hierbij komt kijken, blijft zowel binnen als buiten het gezin een taboe. Dit creëert bij kinderen vaak een gevoel van schaamte, vooral wanneer zij het idee krijgen dat hierover niet openlijk gesproken mag of kan worden (Braam et al., 2007). In eerste instantie dragen zowel de thuisouder als de gedetineerde ouder de verantwoordelijkheid om vragen van hun kind te beantwoorden. Echter, in de praktijk komt deze taak doorgaans bij de thuisouder terecht. De relatie tussen de ouders speelt hierin een belangrijke rol, met name in de communicatie en samenwerking. Wanneer ouders in conflict zijn, vallen de ouderlijke verantwoordelijkheden vaak voornamelijk op de schouders van de ouder bij wie de kinderen verblijven, in dit geval de thuisouder, die vervolgens bepaalt wat er aan de kinderen verteld wordt (Nesmith & Ruhland, 2008). Maar ook wanneer ouders geen conflict hebben en de gedetineerde ouder de intentie heeft om over zijn of haar detentie

te spreken, wordt dit bemoeilijkt door de omstandigheden binnen de gevangenis (Correa et al., 2020). De beperkte communicatiemogelijkheden in de gevangenis spelen hierin een rol: telefoneren is kostbaar, videobellen is tijdsgebonden en tijdens het bezoek heb je als gezin niet het gevoel dat je rustig kan spreken met elkaar (De Wit, 2023). Ook in de Leuvense gevangenissen gelden deze uitdagingen. Het is in het dagelijks leven al moeilijk om serieuze en moeilijke gesprekken met een kind te voeren, laat staan in de gevangenis, waar zowel kinderen als ouders zich niet op hun gemak voelen. Bovendien ervaren gedetineerde ouders vaak gevoelens van schuld en schaamte die ervoor zorgen dat zij een gesprek over de situatie liever vermijden en confrontatie uit de weg gaan (Cooper-Sadlo et al., 2018). Deze beperkte communicatiemogelijkheden en confronterende emoties dragen bij aan een gebrek aan verbinding tussen de gedetineerde ouder en het thuisfront. Zonder een gevoel van verbondenheid is het voor ouders en kinderen moeilijk om te praten over wat er in hun gedachten omgaat of wat zij voelen (ICOBA. z.d.).

De taak om moeilijke vragen te beantwoorden, waarvoor geen kant-en-klaar en kindvriendelijk antwoord beschikbaar is, is ingrijpend. Een kind met een ouder in detentie wordt geconfronteerd met concepten die het nog niet kent, zoals bijvoorbeeld de gevangenis, een rechter en het strafrechtstelsel. De ouder moet proberen deze abstracte begrippen op een manier uit te leggen die het kind kan begrijpen. Daarnaast spelen de moeilijke emotionele vragen in het hoofd van het kind een grote rol: *“Waarom moet papa naar de gevangenis?”*, *“Wat heeft hij gedaan?”* Vragen die soms ingewikkelde antwoorden kunnen hebben. En dan zijn er ook de onzekere vragen over de vrijlating: *“Wanneer komt hij terug naar huis?”*, *“Hoe lang moet hij nog in de gevangenis blijven?”* (Expertisecentrum KIND, 2023). Ouders willen hun kinderen beschermen tegen de harde realiteit, maar tegelijkertijd willen ze hen geen valse hoop geven. De leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het kind zijn hierbij cruciaal (Hart-Johnson et al., 2022). Daarnaast creëren de onzekerheid rondom gevangenisstraffen, bezoeken en de beperkingen van het samenzijn als gezin, evenals de onduidelijkheid over de gebeurtenissen van arrestatie tot vrijlating, vaak ambiguïteit. Dit kan ertoe leiden dat ouders zich op bepaalde momenten hulpeloos en beperkt voelen door het gebrek aan duidelijkheid en zekerheid (Young et al., 2020).

Communicatiestrategieën

Naast de moeilijkheid om antwoorden te geven op deze vragen, is er de emotionele belasting voor de ouders. Deze periode is vaak emotioneel zwaar, onzeker of zelf nieuw voor de hen. Zij zitten constant met een conflict over wat zij wel of niet kunnen zeggen, terwijl zij zelf ook onzeker of onwetend zijn. Internationaal onderzoek toont aan dat sommige ouders vinden dat kinderen snel geïnformeerd moeten worden over de situatie, via directe en leeftijdsgeschikte communicatie. Ouders geven echter wel aan dat zij eerst de emotionele staat van hun kind willen inschatten voordat zij informatie delen, om te beoordelen of het kind de informatie aankan. Dit vereist een goede verbinding tussen ouder en kind, wat niet vanzelfsprekend is in deze periode. Andere ouders stellen geven de voorkeur aan het gesprek uit te stellen of een indirecte benadering te gebruiken. Weer anderen willen het onderwerp vermijden, omdat zij het kind te jong achten om te begrijpen wat er met de ouder is gebeurd (Hart-Johnson & Johnson, 2022).

Ouders maken vaak gebruik van indirecte communicatie, ook wel “misleidend medeleven” genoemd in de literatuur, of kiezen voor non-communicatie. Zij willen zo het kind beschermen tegen stress, moeilijkheden en trauma. Voorbeelden van verhalen die ouders aan hun kinderen vertellen om hen te beschermen, zijn bijvoorbeeld dat papa naar het leger is, in het ziekenhuis ligt, geen papieren heeft om het land terug in te komen of aan het werk is (Hart-Johnson & Johnson, 2022). Het is echter belangrijk te benadrukken dat het liegen over de situatie kan leiden tot meer stigma bij kinderen, omdat zij het gevoel krijgen dat er niet openlijk over de situatie gesproken kan worden, wat kan leiden tot gevoelens van schuld of het idee dat zij iets fout hebben gedaan. Open communicatie is essentieel om deze conflicterende gevoelens bij het kind bespreekbaar te houden (Saunders, 2018). Hulpverleners, zoals familiebegeleiders bij detentie, hebben vaak niet altijd zicht op deze gevoelens, terwijl ouders dat doorgaans wel hebben. Desondanks voelen ouders zich soms niet geschikt, zijn zij zelf te emotioneel om adequaat te reageren of zijn er te weinig verbindingsmomenten waar een gesprek kan ontstaan. In dergelijke gevallen is het de taak van de hulpverlener om de ouder in zijn of haar kracht te zetten en deze verbindingsmomenten helpen te creëren, zodat zij er samen voor het kind kunnen zijn en de moeilijke vragen kunnen beantwoorden (Axelson et al., 2020).

Overwegingsfactoren

Leeftijd

De beslissing om met kinderen te praten over de gevangenis is afhankelijk van verschillende factoren. Uit de literatuur blijkt dat de leeftijd van het kind de belangrijkste factor is voor ouders. Hoe jonger het kind, hoe meer de waarheid vaak wordt achtergehouden, zowel ter bescherming van het kind als omdat ouders aangeven dat jonge kinderen de situatie niet snappen (Steenhout, 2024). Jonge kinderen hebben mogelijk moeite met het begrijpen van termen zoals *gevangenis*, *arrestatie*, *veroordeling* en *rechtbank* (Cain & Oakhill, 2008). Gezien het feit dat hun vocabulaire nog in ontwikkeling is en hun cognitieve rijping voortdurend toeneemt, kunnen kinderen van ongeveer vijf jaar en jonger slechts begrijpen dat hun ouders plotseling verdwenen zijn. Kinderen tussen zes en tien jaar kunnen al een beter begrip hebben van deze woorden en hun betekenis. Tieners hebben voornamelijk de 'waarom'-vraag in hun gedachten. Zij zijn in staat de situatie en het misdrijf te begrijpen en stellen deze dan ook in vraag (Abasi & Soori, 2014 in Hart-Johnson et al., 2022). Het is van belang dat ouders rekening houden met de cognitieve en emotionele ontwikkeling van hun kind, zodat zij de informatie op een passende manier overbrengen, aangezien elk kind unieke vragen en behoeften heeft. Wanneer er meerdere kinderen van verschillende leeftijden in het gezin zijn, is het raadzaam om ieder kind afzonderlijk en op een manier die aansluit bij hun leeftijd te informeren. Hoewel het bespreekbaar maken van detentie met jongere kinderen als lastig kan worden ervaren, begrijpen ook heel jonge kinderen het concept van straf voor het doen van iets wat niet mag. Als volwassenen dingen doen die tegen de wet zijn, krijgen zij ook straf. Bovendien voelen jonge kinderen vaak aan wanneer er onzekerheid of stress heerst bij hun ouders. Afhankelijk van de leeftijd van het kind en de aard van het delict, kan de ouder beslissen welke details wel en niet gedeeld worden (Expertisecentrum KIND, 2023).

Draagkracht kind

Een andere belangrijke factor die meespeelt, is de gemoedstoestand van het kind en wat het kind emotioneel kan dragen, naast het gemis van de ouder. Ouders geven aan dat het delen van informatie soms voelt als een extra belasting voor het kind en zij willen de

situatie niet verergeren. Hoe meer een kind weet, hoe groter de emotionele last die het moet dragen volgens hen en ouders trachten dit zoveel mogelijk te beperken (Hart-Johnson & Johnson, 2022). Onderzoek toont echter aan dat wanneer kinderen niet beschikken over correcte informatie, zij de situatie vaak groter maken dan deze is of naar zichzelf trekken, wat kan leiden tot gevoelens van schuld (Steenhout, 2024). Daarnaast willen ouders hun kinderen beschermen tegen mogelijke reacties van de omgeving. Ze vrezen dat het kind informatie zou kunnen delen op de speelplaats of in de klas, waardoor zowel kinderen als volwassenen het kind anders zouden kunnen behandelen. Ouders willen hun kind behoeden voor deze mogelijke gevolgen (Verheyen, z.d.). Het is een moeilijke afweging voor ouders of het kind in staat is om de informatie te verwerken, welke informatie wel en welke niet gedeeld moet worden en of het verdriet van het kind hierdoor niet wordt verergerd. Hulpverleners kunnen een ondersteunende rol vervullen in dit proces, maar het zijn de ouders die hun kind het beste kennen en met hen verbonden zijn en die daarom het meest in staat zijn om de draagkracht van hun kind in te schatten.

Draagkracht ouder

Naast de draagkracht van het kind speelt ook de draagkracht van de ouder een cruciale rol. De primaire verzorger, meestal de moeder, brengt het meeste tijd door met het kind en is aanwezig wanneer het kind vragen stelt of emoties toont. Zij bepaalt grotendeels welk verhaal aan het kind wordt verteld en welke informatie eventueel verzwegen of verzonnen wordt (Nesmith & Ruhland, 2008). Dit hangt af van haar zelfinschatting, haar emotionele toestand, haar normen en waarden, de relatie die zij heeft met de gedetineerde ouder en de verbondenheid binnen het gezin (Hart-Johnson et al., 2022). Een sterke, veilige relatie met de moeder van het kind wordt gezien als cruciaal om het kind door moeilijke gevoelens te begeleiden (Axelson et al., 2020). Bevraagde thuisouders geven soms aan dat zij niet beschikken over de juiste communicatievaardigheden en zich onzeker voelen over het bespreken van deze moeilijke onderwerpen. Daarnaast kan de thuisouder van mening zijn dat het onderwerp gevangenis niet thuishoort in de wereld van haar kind en dus vermeden moet worden. Ook de zware emotionele last die zij ervaren, maakt het moeilijk om op een open en eerlijke manier met hun kind te spreken (Hart-Johnson & Johnson, 2022).

De gedetineerde ouder is enerzijds afhankelijk van de thuisouder in wat er tegen het kind wordt gezegd en in de frequentie van contact. Anderzijds is hij afhankelijk van de gevangeniscontext, waarin de mogelijkheden om verbinding te maken met zijn kind en gesprekken te voeren, bepalend zijn. Deze dynamieken worden versterkt wanneer er conflicten tussen de ouders bestaan of wanneer de feiten binnen het gezin hebben plaatsgevonden (Hart-Johnson & Johnson, 2022). Bevroagde vaders gaven aan dat ze graag de mogelijkheid willen om gesprekken aan te gaan en relaties met hun kinderen te onderhouden terwijl ze gedetineerd zijn, maar vele barrières maakten dit moeilijk (Correa et al., 2020). Het is hulpverleners hun taak om te zorgen dat ouders in hun kracht staan en zich verbonden voelen met hun kinderen om open te communiceren. Zoals eerder aangehaald is het helpen creëren van deze verbindingsmomenten essentieel.

Het belang van het kind

Ouders verzwijgen of verdraaien de waarheid vaak met de beste bedoelingen. Echter leidt “misleidend medeleven” niet tot de beste uitkomst voor het kind (Steenhout, 2024). Het ontbreken van correcte informatie over de afwezigheid van een ouder of het vertellen van verhalen die de ervaringen van het kind tegenspreken, kan aanzienlijke gevolgen hebben voor het kind, de ouders en hun onderlinge relatie. Kinderen van wie een ouder plotseling naar de gevangenis moet en hierover niet geïnformeerd worden, blijven met onbeantwoorde vragen en onzekerheden zitten over de afwezigheid van hun ouder, de reden van diens afwezigheid en wat hen in de toekomst te wachten staat (Braam et al., 2007). Jonge kinderen kunnen zich grote zorgen maken en emotionele stress ervaren, maar hebben vaak niet de volwassenheid of de woorden om deze gevoelens te uiten naar hun ouders. Het kind gaat op zoek naar verklaringen voor de afwezigheid van de gedetineerde ouder, die vaak ernstiger zijn dan de werkelijke situatie (Hart-Johnson et al., 2022). De egocentrische denkwijze van kinderen kan ervoor zorgen dat zij zichzelf als oorzaak zien van de afwezigheid van de ouder, met gedachten zoals: *"Als ik maar braaf was geweest, dan was papa er nog"* of *"Ik ben het niet waard om voor terug te komen."* Daarom is het belangrijk om er net wél over te vertellen, in hanteerbare brokjes informatie op het moment dat een kind het vraagt. Het is daarbij essentieel dat het kind zich veilig voelt om deze vragen te stellen (Verheyen, z.d.).

Open communicatie van de ouder creëert ruimte voor het kind om vragen te stellen en onzekerheden te delen. Wanneer je als ouder niks vertelt aan je kind, geef je de boodschap dat het kind er ook niet over mag spreken met jou, andere volwassenen of leeftijdgenootjes, wat kan leiden tot frustraties, gevoelens van schuld, schaamte, argwaan, wanhoop, verwarring en angst (De Wit, 2023). Kinderen kunnen deze gevoelens internaliseren, wat kan resulteren in een laag zelfbeeld, hechtingsproblemen of het ontwikkelen van slaapproblemen en nachtmerries. Aan de andere kant kunnen kinderen deze gevoelens externaliseren door opstandig gedrag te vertonen, zowel thuis als op school. Dit gedrag, dat zich vaak uit in boosheid, is in werkelijkheid vaak een uiting van angst, bezorgdheid en ineffectieve coping (Hart-Johnson & Johnson, 2022). Behalve details over het misdrijf, is het dus van belang om openlijk te praten over de situatie en toekomst, hoe moeilijk dat ook is. Niets is erger dan moeten raden wat er aan de hand is en onzeker te zijn over wat er gaat komen (Braam et al., 2007).

Vertrouwensband

Als ouder fungeer je als rolmodel voor je kind, dat op jou vertrouwt en veiligheid van je verwacht. In tijden van onzekerheid kan het voor ouders lastig zijn om de stabiele ouderfiguur te zijn die van hen verwacht wordt. Toch heeft een kind ook dan behoefte aan eerlijkheid op kindermaat en aan verbinding door het delen van gevoelens en bezorgdheden (Verheyen, z.d.). Door de situatie te verzwijgen of te verdraaien, geef je als ouder de boodschap dat leugens een manier zijn om met moeilijke situaties om te gaan en dat gevoelens niet besproken hoeven te worden. Bovendien loop je het risico dat je kind (delen van) de waarheid verneemt van familieleden, leeftijdsgenoten of de media (Hart-Johnson et al., 2022). Het langdurig in stand houden van een verzonnen verhaal of het zwijgen over de afwezigheid van de gedetineerde ouder veroorzaakt onrust bij kinderen en heeft negatieve gevolgen voor hun basisvertrouwen in het leven, en specifiek in hun ouders. Daarnaast vereist het bewaren van een geheim een bewuste inspanning en kost het veel energie. Het zwijgen over familiegeheimen kan leiden tot negatieve effecten voor de ouder, zoals piekeren, obsessief gedrag, angst, depressie, schaamte en sociaal isolement. Deze effecten beïnvloeden vervolgens ook de betrokken kinderen (Expertisecentrum KIND, 2023). Het is dus voor zowel de ouders als het kind beter om een

manier te vinden om verbinding te maken en op een open en kindvriendelijke manier met elkaar te communiceren.

Besluit

Ouderlijke detentie heeft een ingrijpende impact op zowel de gedetineerde ouder als het gezin en de communicatie hierover blijft vaak een uitdaging. Het is duidelijk dat kinderen die geconfronteerd worden met een ouder in detentie te maken krijgen met een complex emotioneel en psychologisch proces, waarin onzekerheid, schuldgevoelens en verwarring veelvoorkomende gevoelens zijn. De taak van de thuisouder en van de ouder in detentie zelf, is om deze uitdagende situatie op een kindvriendelijke manier aan te pakken, op een wijze die aansluit bij hun leeftijd en emotionele veerkracht, de juiste informatie te geven aan hun kinderen en hen de ruimte te bieden om hun gevoelens te uiten. Zo voorkomen we dat kinderen zich overweldigd voelen of onterecht de schuld op zich nemen. Hoewel het begrijpelijk is dat ouders hen willen beschermen tegen de harde realiteit van detentie, kan het verzwijgen of verdraaien van de waarheid op lange termijn schadelijke gevolgen hebben voor het kind. Het creëren van een vertrouwensband, waarin het kind zich gehoord voelt en vragen kan stellen, is cruciaal voor hun emotionele welzijn en voor het behoud van de ouder-kind relatie.

Hoofdstuk 2: Rol familiebegeleider

De rol van familiebegeleider is, zoals eerder aangehaald, van groot belang in het proces van detentie bespreken met een kind. Zij kunnen ouders ondersteunen bij het navigeren door deze complexe situatie, hen helpen de juiste communicatiestrategieën te ontwikkelen en zorgen voor de noodzakelijke verbindingsmomenten tussen ouders en kinderen. Dit biedt niet alleen de ouder in detentie de mogelijkheid om actief betrokken te blijven in het leven van hun kind, maar helpt ook het kind om beter om te gaan met de detentie van hun ouder, terwijl de thuisouder niet alle ouderlijke verantwoordelijkheden alleen draagt. In dit proces is het belangrijk om te onthouden dat elk gezin uniek is en dat er geen one-size-fits-all benadering bestaat. Het bieden van de juiste ondersteuning aan zowel ouders als kinderen, rekening houdend met hun specifieke behoeften, zal bijdragen aan het behoud van een gezonde gezinsdynamiek en het welzijn van het kind, ondanks de uitdagende omstandigheden van ouderlijke detentie. In dit hoofdstuk zal dieper ingegaan worden op de taak van de hulpverlener en het beschikbare aanbod.

Hulpmiddelen

Ouders, zowel degenen die hun ouderrol thuis vervullen als zij die vanuit detentie hun ouderlijke verantwoordelijkheden proberen op te nemen, worden geconfronteerd met vele vragen en onzekerheden. Zij worstelen niet alleen met vragen over wat zij wel of niet kunnen zeggen, maar ook met onduidelijkheden over de situatie waarin zij zich en hun kinderen bevinden. Hulp- en dienstverlening dienen dan ook adequaat in te spelen op het verstrekken van informatie over de gevangeniscontext en het bieden van geschikte ondersteuning ten aanzien van de kinderen. In België is er echter een gebrek aan hulpverlening die specifiek is afgestemd op familieleden van gedetineerden. Enkel het CAW van Oost-Brabant, De Kempen en Limburg heeft familiebegeleiders bij detentie in dienst die familieleden ondersteunen tijdens de detentie van een naaste (CAW, z.d.). Deze begeleiders beschikken over de nodige kennis en middelen om thuisouders te ondersteunen in het stap voor stap informeren van hun kinderen over de detentie van een ouder. In regio's waar geen familiebegeleiding bij detentie wordt aangeboden door het CAW of voor de ouder in detentie, kan je terecht bij de trajectbegeleiders van het CAW die

vanuit de gevangenis werken. Deze professionals bieden ondersteuning aan gedetineerden en hun directe sociale omgeving gedurende de detentieperiode. Naast het CAW zijn er ook andere diensten, zoals Het Huis van het Kind, CKG, vzw Relais Enfants-Parents en Pleegzorg, die zowel ouders als hun kinderen kunnen ondersteunen in moeilijke situaties, zoals detentie.

Ouders kunnen zelf, al dan niet met de hulp van een hulpverlener, informatie zoeken over het omgaan met een ouder in detentie. Websites van organisaties zoals Het Expertisecentrum KIND, Sesame Workshop en Children of European Prisoners bieden duidelijke informatie en praktische tips voor zowel ouders als hulpverleners. Het valt echter op dat België achterloopt op het gebied van online kennis over dit onderwerp. Naast informatie hebben ouders eveneens behoefte aan geschikt materiaal en begeleiding over het gebruik daarvan. Bibliotheapeutische literatuur kan kinderen met gedetineerde ouders ondersteunen bij het ontwikkelen van probleemoplossende vaardigheden, het versterken van veerkracht, het aanleren van effectieve copingstrategieën en het bevorderen van een sterke karaktervorming (Malchiodi, 2015).

Er bestaan diverse voorleesboekjes die ouders – zowel thuis als in detentie – kunnen gebruiken om het onderwerp detentie bespreekbaar te maken, waarin kinderen zichzelf en hun gevoelens kunnen herkennen. Voorbeelden van dergelijke boekjes zijn *Noor bezoekt haar papa*, *Ik ga naar papa!* en *Een papa/mama in de gevangenis* (CAW, 2021; Expertisecentrum KIND, 2021; Humanitas, 2021). Op de boekenlijst van het Expertisecentrum KIND zijn tientallen voorlees- en werkboekjes te vinden. Veel van deze boeken zijn niet alleen geschreven vóór de gezinnen van gedetineerden, maar ook dóór ouders of kinderen zelf (Expertisecentrum KIND, 2022). Hoewel er inmiddels steeds meer en diverser materiaal beschikbaar is, kan het onderwerp detentie een specifieke aanpak vereisen, waarbij zelfontwikkeld *Woord- en Beeldverhaal* van grote waarde kan zijn. Hulpverleners kunnen samen met de ouders tot een gezamenlijk verhaal komen voor hun kinderen (Timmer, z.d). Het belangrijkste kenmerk van al deze boekjes is dat zij de ervaring van het kind benoemen, waardoor het kind zich erin kan herkennen en zijn of haar gevoelens beter kan begrijpen.

Taakverdeling

Daarnaast zijn thuisouders vaak overbelast door de vele verantwoordelijkheden die zij moeten dragen en kunnen hulpverleners een belangrijke rol spelen in het (her)verdelen van deze taken (Axelson et al., 2020). Enerzijds kunnen zij taken op zich nemen en in gesprek gaan met het kind. Familiebegeleiders van het CAW vragen de kinderen die zij ondersteunen hoe het met hen gaat, bij wie zij terecht kunnen, welke vragen zij hebben en wat hen kan helpen wanneer zij het moeilijk hebben (Verheyen, z.d.). Anderzijds kunnen zij andere betrokken volwassenen activeren, zoals leraren of andere vertrouwenspersonen van het kind, die vaak niet op de hoogte zijn van de situatie of niet weten hoe ze ermee om moeten gaan. Het is van essentieel belang dat de omgeving van het kind op de hoogte is van de detentie van de ouder, zodat het kind de nodige ondersteuning kan ontvangen (Brookes & Frankham, 2021). Veel zorgverleners geven aan dat er te weinig gesprekken worden gevoerd over de impact van detentie op kinderen, zowel binnen scholen als in bredere maatschappelijke contexten (Axelson et al., 2020).

De kortfilm *Ik zou je graag zien* van het CAW is gemaakt door en voor kinderen met een ouder in de gevangenis. De film laat vier kinderen aan het woord die vertellen over hoe een bezoek verloopt, wat ze voelen en denken zodat enerzijds andere kinderen zich kunnen herkennen en anderzijds het gesprek over detentie in de omgeving van het kind geopend kan worden (CAW, 2025). Detentie mag geen taboe zijn, noch thuis, noch op school, noch in de maatschappij. Sensibilisering van de bredere omgeving, en in het bijzonder scholen, kan hierin een belangrijke rol spelen, zodat leraren in staat zijn om signalen op te vangen en samen met de ouders het kind optimaal te ondersteunen (Brookes & Frankham, 2021).

Naast de school en de bredere omgeving van het kind, is er uiteraard ook de ouder in detentie die taken, die vaak bij de thuisouder terechtkomen, op zich kan nemen. Het is echter moeilijk voor de ouder in detentie om gesprekken met het kind te voeren, vooral wanneer er beperkte mogelijkheden zijn om contact op te nemen of wanneer er geen verbinding (meer) lijkt te zijn (Correa et al., 2020). Familiebegeleiders van het CAW ondersteunen ouders in detentie bij het creëren van mooie herinneringen met hun kind, bijvoorbeeld tijdens kinderbezoeken of andere activiteiten in de gevangenis waar vaders samen met hun kind kunnen spelen en knutselen (Verheyen, z.d.). Projecten zoals boekjespost, waarbij vaders een boek kunnen voorlezen en het videofragment naar het

gezin wordt gestuurd, helpen vaders om in verbinding te blijven met hun kinderen (CAW, z.d.). Er bestaan tal van initiatieven waarbij familiebegeleiders zich inzetten om de band tussen ouder en kind te versterken en de rechten van beiden te waarborgen. Activiteiten zoals knutselen, voorlezen, gezelschapspelletjes spelen of andere informele interacties tijdens het (virtueel) bezoek kunnen het gemakkelijker maken voor kinderen om zich open te stellen en relaties op te bouwen met volwassenen. Dit helpt bij het doorbreken van wantrouwen, dat vaak aanwezig is bij deze kinderen (Axelson et al., 2020). Dergelijke momenten van verbinding en openheid blijven echter vaak beperkt binnen de gevangenis.

Besluit

Verbindingsmomenten tussen ouders en kinderen zijn van essentieel belang voor het bespreekbaar maken van detentie in gezinnen. Familiebegeleiders spelen hierin een cruciale rol door ouders te ondersteunen in het creëren van deze momenten van verbinding, zowel voor de gedetineerde ouder als de thuisouder. Ze helpen bij het ontwikkelen van effectieve communicatie, het verstrekken van de juiste informatie en het bieden van praktische hulpmiddelen. Daarbij is het van groot belang dat familiebegeleiders helpen detentie bespreekbaar maken, zowel thuis als in de bredere omgeving, zoals op school. Het openlijk praten over detentie helpt het taboe te doorbreken, waardoor kinderen zich minder alleen voelen in hun ervaring en er ruimte ontstaat voor begrip en steun. Familiebegeleiders moeten ouders in hun kracht zetten door hen aan te moedigen om eerlijk en op een passende manier met hun kinderen over detentie te praten en hen hierin stap per stap te ondersteunen. Door dit te doen, dragen zij bij aan het welzijn van het kind en zorgen zij ervoor dat detentie geen onoverkomelijke barrière vormt voor de ouder-kindrelatie.

Het praktijkonderzoek

Nadat het onderwerp detentie en het bespreekbaar maken hiervan bij kinderen theoretisch is belicht, wordt nu het praktische gedeelte behandeld. Hierin komt het onderzoek aan bod dat ik heb uitgevoerd tijdens mijn stage als familiebegeleider bij detentie. In dit eerste deel zal de werkwijze van het onderzoek worden uiteengezet en zal verduidelijkt worden hoe de dataverzameling en data-analyse tot stand is gekomen, alsook de bespreking van enkele reflecties. Daarna komen de resultaten aan bod.

Deelnemers aan het onderzoek

Als familiebegeleider bij detentie kwam ik vooral in contact met de familieleden van de gedetineerde. Voor mijn onderzoek betreft dit de (ex-)partners en kinderen van de mannen in Leuven Hulp en Leuven Centraal. De verzorgers van de kinderen worden in deze bachelorproef aangeduid als thuisouders, die uitsluitend uit moeders bestonden. Ik sprak deze moeders sporadisch in de bezoekszaal of frequent tijdens cliëntgesprekken op kantoor of bij hen thuis. Aangezien ik een vertrouwensfunctie had, was het relatief eenvoudig om contact met hen te leggen en hen te bevragen over het onderwerp. Het is echter belangrijk om te benadrukken dat ik slechts een klein aantal moeders heb gesproken in verhouding met het werkelijke aantal. Niet elke thuisouder zoekt hulp of voelt de behoefte om een gesprek aan te gaan. De kinderen uit deze gezinnen zag ik tijdens het kinderbezoek, dat bedoeld is voor kinderen tussen de 0 en 12 jaar, of tijdens speciale familieactiviteiten. De meeste informatie over hun situatie en behoeften verkreeg ik via de thuisouders en de ouders in detentie.

Naast de thuisouders wilde ik ook graag de ouders in detentie bevragen. Zij spelen een cruciale rol in het leven van hun kinderen, maar worden vaak niet gehoord in deze rol. De vaders zag ik tijdens mijn stage minder vaak en ik had geen vertrouwensband met hen als familiebegeleider. In januari begon de vierdelige groepssessie *Ouderschap en Detentie*, georganiseerd in Leuven Hulp door het CAW in samenwerking met het Huis van het Kind. Ik kreeg de kans om tijdens de eerste sessie zes mannen te bevragen. Tijdens de twee laatste sessies kreeg ik de gelegenheid om enkele vaders uitgebreider te bevragen en

feedback over mijn onderzoek en project te verzamelen. In Leuven Centraal leidde ik in april twee groepssessies *Vader zijn in detentie* waar ik in gesprek ging met twaalf mannen over het bespreekbaar maken van detentie tussen vader en kind en kreeg ik ook feedback over mijn project. Ik was verrast door hoe open en kwetsbaar alle mannen over hun kinderen spraken. Ik heb veel geleerd van deze gesprekken, wat ik verder heb verwerkt in mijn onderzoek.

Uitnodigingen vaders

**GESPREKSGROEP
OUDERSCHAP & DETENTIE**

Heb jij kinderen?
In detentie is het niet gemakkelijk om vader te zijn.
In de gespreksgroep ouderschap & detentie gaan we samen op zoek hoe je **vanuit de gevangenis toch een vaderrol kan opnemen**.

Donderdag 16 en 23 januari

13:00-15:00

Ontspanningslokaal

Nederlands

Inschrijven? Stuur een **rapportbriefje** voor 15/01 naar Britt van Archipel (bib)

Begeleiders: **Maarten, Tine & Hilde**
Familiebegeleiding CAW & Huis van het Kind

Als u zich inschrijft, worden uw gegevens in ons elektronisch systeem opgenomen. U hebt het recht op vragen en verbetering van uw gegevens.

CAW **HUIS VAN HET KIND** **ARCHIPEL**

CAW maakt sterker

**Uitwisselingsmoment
'vader zijn in detentie'**

Heb jij kinderen?
Vind je het soms moeilijk om je rol als vader te behouden binnen detentie?
Wil je hier graag eens over uitwisselen met anderen?
Heb je ideeën over wat kan helpen?
Dan gaan we graag met jou in gesprek!

Vanuit deze gesprekken gaat stagiaire
Tine Jansen aan de slag voor jullie!

WANNEER?
Woensdag 16 april
15u-16u45

WAAR?
Toneelzaal - vl F

INSCHRIJVEN?
Vóór vrijdag 11 april
via COMPAS

COMPAS

Ouderbevraging

De onderzoeksvragen zullen beantwoord worden aan de hand van een kwalitatief beschrijvend onderzoek. Aangezien het onderzoek betrekking heeft op een kwetsbare groep en een persoonlijke ervaring verkoos ik individuele, open interviews als dataverzamelingstechniek voor de thuisouders die plaatsvonden in het CAW gebouw of bij de thuisouders thuis. Daarnaast zijn ook de ouders in detentie bevraagd. Dit gebeurde

om praktische redenen en om zoveel mogelijk vaders te betrekken, via een focusgroep die werd gehouden tijdens de activiteiten *Ouderschap en Detentie* en *Vader zijn in detentie* in de gevangenis. Deze technieken zorgen voor een consistente meting van de ervaring van de doelgroep. Er werd op voorhand een topiclijst (zie bijlage 1) opgesteld met de mogelijke onderwerpen om structuur aan te brengen, maar voornamelijk spontane dialoog en persoonlijke inbreng van zowel de interviewer als de respondent mogelijk te maken. Deze topiclijst werd opgesteld op basis van de wetenschappelijke literatuur over het onderzoeksonderwerp, mijn eigen verworven ervaring als stagiaire, alsook het handboek *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie* (Decorte & Zaitch, 2021). De deelnemers werden bevraagd over hun gezinscontext, hun ervaringen en uitdagingen bij het bespreekbaar maken van detentie met hun kinderen, de overwegingen die zij daarbij maken, hun ondersteuningsbehoeften en hun noden en verwachtingen voor de toekomst. Vanzelfsprekend was de deelname aan het onderzoek steeds vrijwillig en kon de deelnemer zich op elk moment onttrekken van het onderzoek.

De groepsgesprekken met de vaders werden vormgegeven als een workshop waarin stellingen, dilemma's en reflectieve vragen werden aangereikt die aanzetten tot gesprek en bewustwording. Binnen deze setting kreeg ik als sociaal werk-student de ruimte om mijn onderzoeksvragen te integreren in het groepsproces. De focus lag op het bespreekbaar maken van detentie met kinderen, en op de rol die zij als vaders hierin kunnen opnemen. Door het gesprek op een interactieve en respectvolle manier te begeleiden, werd er niet alleen waardevolle informatie verzameld, maar werd ook gewerkt aan het versterken van het zelfbeeld van de vaders. De groepssessie bood erkenning voor hun vaderschap, stimuleerde onderlinge verbondenheid en gaf ruimte aan hun stem. Als toekomstig sociaal werker was mijn doel om deze vaders te ondersteunen in hun rol als ouder, hen bewust te maken van hun rechten, en zo indirect ook bij te dragen aan het waarmaken van de rechten van hun kinderen – zoals het recht op open communicatie, emotionele veiligheid en een betekenisvolle relatie met beide ouders, ook binnen de context van detentie. Deze focusgroep maakt dan ook integraal deel uit van mijn stageopdracht.

Eigen verworven praktijkkennis

Naast de data uit de doelgerichte dataverzamelingstechnieken heb ik tijdens mijn stage waardevolle praktijkervaring opgedaan die ik ook als relevante data beschouw. Van september tot mei verzamelde ik bruikbare informatie tijdens dagelijkse cliëntgesprekken met familieleden, waaronder ouders, grootouders en andere zorgverleners van de kinderen die centraal staan in dit onderzoek. Als familiebegeleider kwam ik ook regelmatig in de gevangenis, waar de interactie met de ouders in detentie en de gevangeniscontext mij veel leerde. Daarnaast nam ik deel aan kinderbezoeken en andere familiegerichte activiteiten, wat me in contact bracht met de gezinnen. Deze observaties stelden me in staat om signalen van de kinderen en hun specifieke behoeften op te vangen. Al deze informatie heb ik meegenomen en verwerkt in het onderzoek.

Analyse

Er werden geen opnames gemaakt van de gesprekken met de ouders. In de gevangeniscontext is dit om privacy redenen en vanwege intern beleid niet mogelijk, tenzij er strikte procedures worden gevolgd. Gezien de tijdsdruk van het onderzoek zou dit praktisch gezien niet haalbaar zijn geweest. In overleg met mijn stagebegeleiders werd ook besloten om geen opnames te maken van de gesprekken met de thuisouders, om de vertrouwensband te waarborgen en de kwetsbaarheid van de moeders te beschermen. Alle gegevens en verworven praktijkkennis werden anoniem verwerkt in mijn werkboek, waarin ik belangrijke bevindingen en ideeën voor het onderzoek heb genoteerd en onderlinge verbanden heb gelegd. Om dit overzichtelijk te maken, heb ik twee codebomen opgesteld in het computerprogramma *Miro* (zie bijlage 2). Ik heb de data vervolgens geanalyseerd en neergeschreven in het resultatenluik.

Kritische kijk

In de Leuvense gevangenissen verblijven ongeveer 600 gedetineerden, waarvan een groot aantal kinderen heeft. Tijdens mijn stage heb ik slechts een klein deel van deze doelgroep gesproken en gezien, en kan ik daarom enkel de ervaringen van dit deel verwerken in mijn

onderzoek. Opvallend was dat alle kinderen uit de gezinnen die ik heb gesproken, bij hun moeder verbleven. Deze moeders die ik begeleide waren vaak sterke zelfstandige vrouwen, wat erop wijst dat deze gezinnen minder kwetsbaar zijn dan wanneer de kinderen in een pleeggezin of instelling zouden verblijven. Dit heeft uiteraard invloed op de resultaten van mijn onderzoek.

Als ervaringsdeskundige kon ik goed inschatten waar de deelnemers over spraken en hen begrijpen. Ik vond het niet altijd nodig om dit expliciet te benoemen bij de thuisouders. Bij de ouders in detentie had ik echter het gevoel dat het, omdat ik geen vertrouwensband met hen had als familiebegeleider, wel hielp om te vertellen dat ik zelf een vader in detentie heb. Dit zorgde voor wederzijds begrip en vertrouwen. Om ervoor te zorgen dat het hele proces goed aansloot bij de praktijk, heb ik voortdurend feedback gevraagd aan mijn stagebegeleiders, die als ervaren familiebegeleiders de praktijk goed kennen, aan de organisatieondersteuners in de gevangenis, die de situatie daar goed begrijpen, en natuurlijk aan de ouders zelf.

Resultaten uit de praktijk

Uit het praktijkonderzoek kwamen verschillende waardevolle bevindingen naar voren, die in dit hoofdstuk uitgebreid besproken zullen worden. Deze bevindingen zijn gebaseerd op gesprekken met zowel thuisouders als ouders in detentie. Daarnaast heb ik als stagiaire familiebegeleider praktijkervaring opgedaan, die ook in dit deel verwerkt zal worden. Dit betreft onder andere observaties tijdens het kinderbezoek in de twee Leuvense gevangenissen, informele gesprekken met de doelgroep en voortdurende terugkoppeling met de twee familiebegeleiders. De resultaten worden gekoppeld aan deze praktijkervaringen, mijn persoonlijke visie als sociaal werker en ervaringsdeskundige en relevante literatuur.

Uitdagingen

Dit onderdeel beschrijft de emotionele en praktische uitdagingen waarmee ouders geconfronteerd worden in verband met het bespreekbaar maken van detentie tussen ouder en kind. Het gaat daarbij om het beantwoorden van de moeilijke vragen van kinderen over de afwezigheid van hun ouder, evenals het bespreken van de gevoelens die de detentie oproept, zowel bij de kinderen als bij de ouder zelf. Verder wordt de rol van de vader in detentie besproken, met nadruk op de beperkte mogelijkheden voor verbinding met zijn kinderen en de complexiteit van het communiceren over de detentie binnen de muren. Er wordt ook gekeken naar hoe ouders omgaan met deze situatie, zowel in hun zorg voor de kinderen als in hun pogingen om het contact tussen de kinderen en de gedetineerde ouder te behouden, ondanks de afstand die de gevangenis creëert.

Thuisouder (over)belast

De gezinnen die ik in het kader van dit onderzoek sprak, bestonden uitsluitend uit gezinnen waarin de vader in de gevangenis verbleef en de kinderen bij de moeder woonden. Dit betrof zowel gezinnen waarin de ouders nog samen waren, als gezinnen waarin zij inmiddels geen koppel meer vormden. De moeders droegen, zoals ook beschreven in de literatuur, de zorg voor de kinderen en dit leek voor alle gezinnen

vanzelfsprekend (Nesmith & Ruhland, 2008). De thuisouder vervult de dagelijkse zorgtaken, werkt voor financiële stabiliteit en wordt daarnaast belast met de emotionele last van de vaderlijke detentie. Ze krijgt te maken met moeilijke vragen en emoties van haar kinderen, waar ze zelf vaak ook geen antwoord op heeft: "*Waar is papa?*", "*Wanneer komt papa terug?*", of uitbarstingen tijdens moeilijke momenten en nachtmerries. Zoals aangehaald door Hart-Johnson en collega's (2022) vormt dit een zware last voor deze thuisouders, die ook hun eigen emoties en gedachten moeten verwerken in verband met de detentie van hun (ex-)partner.

Tijdens informele gesprekken, zowel tijdens kinderbezoeken als in de wachtzaal van het bezoek, gaven de meeste thuisouders aan dat het "goed" ging; ze hielden zichzelf en hun gezin overeind. Echter, in meer diepgaande gesprekken gaven verschillende moeders aan hoe zwaar het is om (tijdelijk) alleenstaande ouder te zijn. Ze missen hun partner, zijn verward door de situatie, ervaren schaamte over de feiten, worden geconfronteerd met stigma vanuit hun omgeving en proberen tegelijkertijd hun kinderen zo goed mogelijk op te vangen en te begeleiden. Het is een emotionele rollercoaster waar zij, ongeacht de relatie met de vader, grotendeels alleen voor staan (Saunders, 2018).

Baas over de waarheid

De thuisouders dragen de verantwoordelijkheid voor de zorg van de kinderen, maar ook voor wat zij hen vertellen over de afwezigheid van papa en hoe het contact met hem verloopt. De vaders gaven aan dat hun (ex-)partner meestal de beslissingen nam over welk verhaal er aan de kinderen werd verteld. In de meeste gevallen steunden zij dit verhaal, hoewel enkele vaders aangaven meer zeggenschap te willen hierin. Vooral wanneer de kinderen jong zijn en de detentieperiode onzeker is, wordt er vaak gekozen voor verhalen zoals "*Papa woont even in Spanje*", "*Papa ligt in het ziekenhuis*" of "*Papa is aan het werken*". Deze thuisouders verkozen indirecte of misleidende communicatie naar hun kind over de ouderlijke detentie. Een verzonnen verhaal kan tijdelijk de moeilijke vragen wegnemen, maar is zelden een oplossing op lange termijn (Hart-Johnson & Johnson, 2022). Andere thuisouders kiezen ervoor de waarheid te vertellen. Deze moeders vonden het belangrijk dat hun kind op de hoogte was van de situatie, maar er

waren ook moeders die het gevoel hadden dat ze geen keuze hadden. Dit kwam doordat de omgeving al op de hoogte was, het kind oud genoeg was om zelf informatie te zoeken of omdat het kind aanwezig was bij de arrestatie.

Tijdens cliëntgesprekken probeerden we als familiebegeleiders te stimuleren dat de waarheid zoveel mogelijk werd verteld en dachten we samen met de thuisouder na over kindvriendelijke antwoorden op de vragen van hun kinderen. Uiteindelijk blijft het altijd de keuze van de ouders wat zij willen vertellen, ondanks het feit dat het langdurig in stand houden van een leugen of het zwijgen over de afwezigheid van de gedetineerde ouder onrust veroorzaakt bij elk gezinslid. Dit heeft namelijk negatieve gevolgen voor kinderen hun basisvertrouwen in het leven en specifiek in hun ouders. Het bewaren van een geheim vereist bovendien veel energie en kost bewuste inspanning voor een ouder (Expertisecentrum KIND, 2023). Een thuisouder gaf aan “op” te zijn van de constante vragen die ze kreeg en steeds op haar hoede te moeten zijn dat haar kinderen niet via school of nieuwsberichten achter de waarheid zouden komen. Tegelijkertijd had ze geen idee hoe ze het echte verhaal van de gevangenis aan haar kinderen moest uitleggen of waarom papa daar moest blijven. Dit is een zware emotionele last voor de thuisouders, die hierin ondersteuning vragen van ons als familiebegeleiders, maar ook van de vaders van hun kinderen die verantwoordelijk zijn voor deze moeilijke situatie.

Verstoorde kind-vader verbinding

De ouders in detentie die ik tijdens mijn stage ontmoette, waren grotendeels afhankelijk van hun (ex-)partner in de rol als vader die zij tijdens hun detentie konden vervullen. In sommige gezinnen had de vader nog een plek binnen het gezin. Ze belden dagelijks, zagen hun kinderen wekelijks en probeerden zoveel mogelijk hun vaderlijke verantwoordelijkheden vanuit de gevangenis op zich te nemen. Deze vaders gaven aan dat het vooral de moeder was die dit mogelijk maakte; zij gaf de telefoon door aan de kinderen, bracht hen naar het bezoek en vormde “een team” met de ouder in detentie. De meeste vaders waren dankbaar voor de zorg van hun (ex-)partner en waardeerden elke mogelijkheid om zelf verantwoordelijkheid te dragen zoals in gesprek gaan over de situatie met hun kind. Toch speelden frustraties, gemis en schuldgevoelens een grote rol bij alle

vaders zoals ook beschreven in de literatuur (Cooper-Sadlo et al., 2018). In andere gezinnen betekende de detentie van de vader echter dat hij (tijdelijk) geen deel meer uitmaakte van het gezinsleven. De moeders namen, al dan niet vrijwillig of in samenspraak, de volledige zorg op zich. In deze gezinnen werd er vaak minder gesproken over de detentie en de bijhorende gevoelens. De thuisouders hielden het onderwerp voor zichzelf en brachten geen bezoek met de kinderen. Dit vergemakkelijkte het volhouden van een verzonnen verhaal of het vermijden van emotioneel beladen vragen. Hoewel ouders dit niet expliciet benoemden, voelde ik als stagiaire hun motivatie die Braam en collega's (2007) ook beschrijven: ze handelen altijd uit liefde voor hun kind en ter bescherming van hun gevoelens.

Het is niet altijd vanzelfsprekend dat een vader zijn rol wil opnemen en thuisouders hebben bijgevolg niet altijd een keuze om de ouderlijke taken te verdelen binnen de gevangeniscontext. De vaders die deelnamen aan de groepsgesprekken *Ouderschap en Detentie* en *Vader zijn in detentie* gaven echter allemaal aan op zoek te zijn naar manieren om vanuit de gevangenis hun verantwoordelijkheid als vader op zich te nemen. Ze waren zoekende naar een betekenisvolle rol die ze konden spelen in het leven van hun kind en hoopten hun detentie op een dag "*als de tijd rijp is*" met hen te kunnen bespreken. Desondanks ervoeren veel vaders, zoals aangehaald in literatuur, een gebrek aan verbinding met hun kinderen (Cooper-Sadlo et al., 2018). Ze wisten niet welke vragen hen bezighielden, wat hun kinderen dachten wanneer het even niet goed ging of welke gevoelens ze hadden tegenover hun vader. Ze spraken niet of slechts oppervlakkig met hun kinderen over de situatie uit onzekerheid, omdat ze de sfeer van het beperkte contact niet wilden verpesten, het voor hen te confronterend was of omdat ze hun kinderen wilden beschermen tegen de harde werkelijkheid. Het gebrek aan frequent en verbindend contact met hun kind was volgens hen een oorzaak dat detentie onbesproken bleef, een bevinding die wordt bevestigd door het onderzoek van Correa en collega's (2020).

Slecht bereik binnen de muren

Naast de afhankelijkheid van de thuisouder, ervaren beide ouders ook een sterke afhankelijkheid van de gevangeniscontext. Het bespreken van de detentie met hun

kinderen is binnen de gevangensismuren geen vanzelfsprekende taak. Thuisouders beschikken vaak over weinig duidelijke informatie die ze aan hun kinderen kunnen doorgeven, zoals wat er precies gebeurt na een aanhouding en wanneer ze hun papa kunnen zien. De arrestatie markeert vaak het begin van een onduidelijke periode, waarin het gezin weinig houvast heeft (Axelson et al., 2020). Voor de ouders is het dan ook bijzonder moeilijk om hun kinderen zekerheid te bieden en duidelijke antwoorden te geven op hun vragen. Thuisouders benadrukken bovendien het gebrek aan informatie over het leven binnen de gevangenis, zoals hoe het gebouw er van binnen uitziet, waar papa slaapt en welke regels er gelden bij een bezoek. Gevangenis hebben over het algemeen geen overzichtelijke website met specifieke informatie (FOD justitie, 2025). Thuisouders voelen zich vaak aan hun lot overgelaten wanneer ze voor de eerste keer op bezoek komen, al dan niet met hun kind. Er is weinig beschikbaar beeldmateriaal van de gevangenis waarmee ze de situatie aan hun kinderen kunnen uitleggen. Kinderen hebben echter wel degelijk behoefte aan visueel materiaal om zich voor te stellen waar hun ouder is (Expertisecentrum KIND, 2023). Als stagiaire heb ik meegewerkt aan de infobrochures met foto's van Leuven Hulp en Leuven Centraal, bedoeld om gezinnen een beter beeld te geven van het leven van hun vader binnen de gevangensismuren. Ook de kortfilm *Ik zou je graag zien*, waarin mijn persoonlijke ervaring en stagewerk een bijdrage hebben geleverd, maakt deel uit van onze visie om gezinnen op een toegankelijke manier te informeren over het leven in detentie en zo het taboe te doorbreken (CAW, 2025).

(Video)bellen

Tijdens mijn stage sprak ik met moeders die de vader van hun kinderen in de gevangenis bezochten, al dan niet met hun kinderen, evenals met moeders die ervoor kozen “*geen voet in de gevangenis te zetten*”. Wanneer ouders contact tussen de ouder in detentie en het kind mogelijk maken, zijn ze afhankelijk van de contactmogelijkheden die de gevangenis biedt (De Wit, 2023). Het is enkel tijdens deze momenten dat de detentie besproken kan worden. Vaders kunnen brieven schrijven, tegen hoge kosten telefoneren, wekelijks videobellen of hun kinderen zien tijdens (kinder)bezoeken (FOD justitie, 2025). De meeste vaders (video)bellen met hun kinderen en voor velen is dit de enige vorm van contact met hun kind. Zowel zij als hun (ex-)partners willen vaak niet dat hun kinderen in

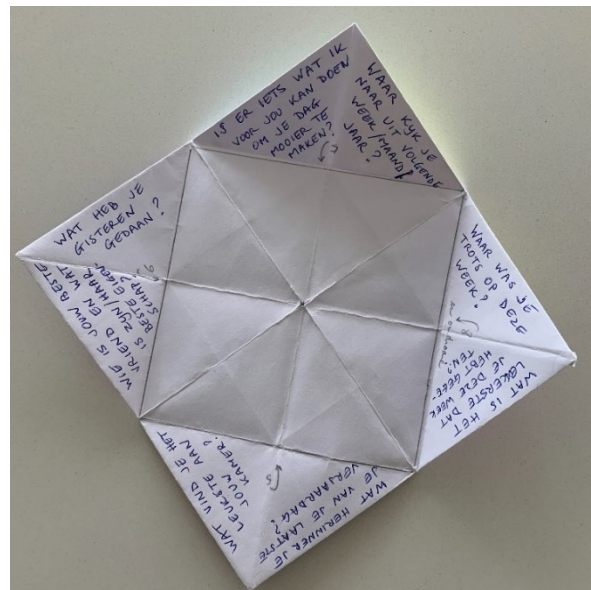
de gevangenis komen en het videobellen blijkt het verzonnen verhaal in stand te houden. Dit maakt het lastig voor de vaders om diepgaande gesprekken te voeren en resulteert vaak in oppervlakkige gesprekken over alledaagse zaken, zoals “*hoe was het op school?*” of “*ben je wel lief voor mama?*”. Vaders geven aan moeite te hebben om hun kinderen tijdens het videobellen te entertainen of een langdurig gesprek te voeren. Kinderen zijn vaak jong en hebben weinig interesse om twintig minuten naar een scherm te kijken, wat niet abnormaal is (Kind & Gezin, z.d.). In Leuven Centraal kunnen vaders gebruik maken van de *Papabox*, een aanbod met verhaaltjes, vingerpopjes, versjes en ander verbindend materiaal. Toch blijft de detentie zelf, en de bijbehorende gevoelens, zelden een gespreksonderwerp tijdens het bellen vermelden de vaders uit beide gevangenissen.

Papabox Leuven Centraal

In Leuven Hulp is er momenteel geen materiaal beschikbaar om kinderen tijdens het bezoek of videobellen te entertainen. Een vader sprak mij hierover aan tijdens een van de groepsgesprekken. Samen zijn we beginnen nadenken over een laagdrempelige oplossing die aanvaardbaar is voor het personeel én die vaders kan helpen om op een speelse manier verbinding te maken met hun kinderen. Ik legde de vraag ook voor in mijn eigen gezin. Mijn zus heeft een dochtertje van vier, die regelmatig via videobellen contact heeft met haar opa in de gevangenis. Ook voor haar is het niet altijd gemakkelijk om 20 minuten stil te zitten en een gesprek te voeren. Samen zijn we op het idee gekomen van het

Happertje

38

familiaal bezoek. Het biedt de mogelijkheid om in een rustige omgeving, zonder andere gedetineerden, bezoekers of personeel, zowel over het alledaagse leven als over meer diepgaande onderwerpen te praten. Daarnaast is het ook mogelijk om dagelijks op tafelbezoek te komen. Zowel in Leuven Hulp als in Leuven Centraal zijn de ruimtes die voor tafelbezoek gebruikt worden niet erg kindvriendelijk. Er is weinig tot geen spelmateriaal aanwezig en kinderen moeten vaak een uur lang op een stoel zitten in een volle zaal met vreemde mensen. Ouders geven aan dat het hierdoor moeilijk is om een verbindend gesprek te hebben met hun kind.

De enige momenten waarop ik als stagiaire alle gezinsleden samen zag en kon spreken, was tijdens het kinderbezoek. Tijdens deze bezoeken wordt er animatie verzorgd door vrijwilligers van Jonge Helden of door het CAW voor kinderen tot twaalf jaar (Jonge Helden, 2025). Deze momenten werden voornamelijk ervaren als "*fijne gezinsmomenten*". De ouders voelen zich tijdens het kinderbezoek weer even deel van hun "*normaal gezin*". Ouders en kinderen mogen rondlopen en met elkaar spelen, wat bijdraagt aan een ontspannen sfeer. Zowel in Leuven Hulp als in Leuven Centraal observeerde ik thuisouders die in alle rust konden bijpraten met hun partner, of met andere thuisouders terwijl de gedetineerde zijn vaderrol kon vervullen. Ondanks de vrolijke sfeer, hing er tijdens deze bezoekmomenten ook vaak een voelbare spanning. Voor elk gezinslid zijn deze mooie momenten ook confronterend; vaders voelen zich onzeker over hun rol als ouder, moeders vinden het onwennig om de zorg voor hun kinderen tijdelijk uit handen te geven en kinderen spelen met hun papa die straks niet mee naar huis kan. Vooral tijdens de afscheidsmomenten zag ik veel moeilijke emoties bij zowel de kinderen als de ouders. Bovendien zijn niet alle kinderen op de hoogte dat ze in een gevangenis zijn, wat voor iedereen extra spanning met zich meebrengt.

Het kinderbezoek biedt een waardevolle gelegenheid voor verbinding tussen vaders en hun kinderen. De bevraagde vaders gaven aan graag naar het kinderbezoek te komen. Ze genoten van de gelegenheid om even "*gewoon papa*" te zijn voor hun kinderen. Ze kunnen samen spelen en knutselen, maar er is ook ruimte voor beide om hun gevoelens te uiten en vragen te stellen die anders niet vaak aan bod komen. Voor kinderen is het vaak gemakkelijker om een gesprek te voeren op onverwachte en luchtige momenten, wanneer

ze samen met een ouder iets aan het doen zijn. Het helpt hen om op een speelse manier over hun gevoelens en gedachten te praten (Expertisecentrum KIND, 2023).

Een vader van twee kinderen vertelde me dat zijn zesjarige dochter hem tijdens het kinderbezoek vroeg waarom hij in de gevangenis zat. Hij stelde haar de vraag terug en vroeg wat zij dacht. Ze vroeg heel onzeker of hij iemand had vermoord, waarop hij haar geruststelde en vertelde dat hij illegale dingen had verkocht.

Deze interactie toont hoe kinderen, bij gebrek aan informatie en ruimte om vragen te stellen, vaak zelf grote gedachten en zorgen ontwikkelen over de situatie. Zoals eerder aangegeven, gaat een kind op zoek naar verklaringen voor de afwezigheid van de gedetineerde ouder, die vaak ernstiger zijn dan de werkelijkheid (Hart-Johnson et al., 2022). Ongeacht de feiten, is het van groot belang dat kinderen een veilige plek hebben waar ze hun zorgen kunnen uiten en ouders de mogelijkheid hebben om hun kind gerust te stellen en de werkelijkheid op een begrijpelijke manier uit te leggen. Op deze manier kan dit zesjarige meisje beter begrijpen waarom haar papa niet meer thuis woont en haar onterechte zorgen loslaten.

Deelbesluit

Thuisouders en ouders in detentie ervaren talloze uitdagingen in het bespreekbaar maken van detentie met hun kind. Thuisouders voelen zich vaak overbelast door de dagelijkse en emotionele zorg voor hun kinderen. Ze worden geconfronteerd met ingewikkelde vragen waarop moeilijk een kindvriendelijk antwoord te geven is of zij zelf geen antwoord hebben. Vaders willen hun rol vervullen, maar ervaren een gebrek aan mogelijkheden om in verbinding te staan met hun kinderen, vooral als het gaat om gesprekken over detentie en de gevoelens van hun kind. Ze zien hun kinderen weinig en zijn afhankelijk van de beperkte contactmogelijkheden in de gevangenis. Het (kinder)bezoek is vaak een moment waar het hele gezin naar uitkijkt, maar het maakt detentie meestal geen onderwerp waar graag over gesproken wordt.

Gedurende mijn stage zag ik een grote behoefte bij thuisouders om de emotionele belasting van detentie te verlichten bij hunzelf en hun kinderen. Ze nemen met liefde de zorg op voor hun kinderen, maar sommige gesprekken zouden zij niet (alleen) moeten

voeren. Als familiebegeleiders moeten we inzetten op toegankelijke en kindvriendelijke informatie over de gevangenis. Daarnaast hebben ouders in detentie behoefte aan meer verbinding met hun kinderen, zodat ze de moeilijke onderwerpen – de "*olifant in de kamer*" – kunnen en durven bespreken tijdens het bezoek of (video)bellen. Kinderen hebben op hun beurt behoefte aan een veilige ruimte waar ze hun vragen en gevoelens spelenderwijs kunnen uiten.

Factoren

Dit onderdeel van de resultaten bespreekt welke factoren een rol spelen in de overweging van ouders om al dan niet openlijk met hun kinderen te praten over de detentie van een ouder. Het benadrukt het belang van steun voor ouders om het taboe rondom detentie te doorbreken en zo open gesprekken mogelijk te maken.

Waarheid komt met de jaren

In Leuven Hulp, waar de detentie vrij recent is en vaak het eerste contact met de gevangenis voor de gezinnen, vertellen de thuisouders vooral verhalen die niet overeenstemmen met de werkelijkheid. *“Papa zit in Spanje”, “Papa ligt in het ziekenhuis”* of *“Papa is aan het werken”* zijn verhalen die werden verteld aan kinderen tot ongeveer 6 jaar. Dit is een leeftijd waarop kinderen deze verhalen nog geloven en weinig ingewikkelde vragen stellen (Cain & Oakhill, 2008). Vanaf de lagere school werd het moeilijker om de leugen vol te houden, omdat kinderen steeds meer zelf dingen gingen opmerken of met elkaar in de bezoekszaal praatten, vermeldden de bevroegde ouders. Vanaf 5 jaar begonnen kinderen vragen te stellen over waarom ze papa hun kamer niet mochten zien, waarom er mensen in blauw uniform rondliepen en de deuren op slot zijn. In Leuven Centraal waar de detentie lange tijd duurt en doorgaans niet de eerste is, wordt er vaker gekozen om de waarheid te vertellen. Deze kinderen komen voor lange tijd hun papa in de gevangenis bezoeken en zullen gedurende de jaren een leugen doorprikken. Uit de bevraging blijkt dat hoe jonger de kinderen, hoe groter de kans dat zij niet weten dat hun papa in de gevangenis verblijft en als zij zelf op bezoek komen, niet weten dat ze in een gevangenis zijn zoals ook Albrechts (2023) vermeldt.

Leugentje om bestwil

De gevangenis is geen kindvriendelijke omgeving. Bovendien is de reden waarom papa in de gevangenis zit iets wat ouders vaak liever niet openlijk bespreken, zowel binnen als buiten het gezin, uit vrees voor mogelijke stigmatisering (Verheyen, z.d.). Het is dan ook begrijpelijk dat ouders hun kinderen hiertegen willen beschermen. Verschillende ouders

gaven aan dat ze niet met hun kinderen over de gevangenis praten, omdat het onderwerp te zwaar is voor zowel hun kinderen als henzelf. Het onderwerp ter sprake brengen, kan ervoor zorgen dat er veel vragen en emoties naar boven komen, waar ouder en kind soms nog niet klaar voor zijn. Thuisouders worden al overspoeld door veranderingen en emoties waar ze vaak alleen hun weg in moeten vinden. Vaders ervaren schaamte en schuldgevoelens ten opzichte van hun gezin, waardoor een gesprek soms een te grote confrontatie is, zoals ook Cooper-Sadlo en collega's (2018) aanhalen. Daarnaast willen beide ouders hun kinderen beschermen tegen zoveel mogelijk verdriet, stress of trauma. Hoe meer een kind weet, hoe groter de emotionele last die het moet dragen volgens hen en ouders trachten dit zoveel mogelijk te beperken (Hart-Johnson & Johnson, 2022). Het missen van papa omdat hij in het ziekenhuis ligt, lijkt ouders draaglijker voor hun kind dan het idee dat hij daar is vanwege een fout die hij heeft gemaakt.

Als familiebegeleiders bespreken we vaak het effect van liegen op het vertrouwen van kinderen en de meeste ouders lijken zich hier bewust van. Toch zijn de ouders over het algemeen van mening dat de gevangenis “een slechte plek is” en dat de aanleiding iets is waar “je niet trots op kunt zijn.”. Ze willen dan ook niet het signaal geven aan hun kind dat dit “normaal” is. Vaders streven ernaar een goed voorbeeld te zijn voor hun kinderen en vrezen dat het positieve vaderbeeld van voorheen doorbroken wordt. Hoewel iedereen fouten maakt en kinderen op jonge leeftijd weten dat je een fout moet herstellen, denken de bevroegde ouders toch dat hun kinderen de situatie niet volledig zullen begrijpen (Expertisecentrum KIND, 2023). De ouders ervaren vaak het risico op negatieve gevolgen voor hun kind als te groot of geloven dat het onderwerp gevangenis simpelweg niet besproken mag worden. Voorbeelden van zorgen die ouders uiten zijn dat het kind bezorgd zou worden over de veiligheid van papa, gepest zou kunnen worden of het gedrag van papa zou kunnen nadoen. Hoewel deze zorgen begrijpelijk zijn, hoeft detentie niet per se zulke negatieve gevolgen te hebben. Mijn visie als familiebegeleider, die ik aan ouders probeerde mee te geven, is dat open gesprekken met kinderen hun zorgen kunnen verlichten. Kinderen kunnen steun vinden in vriendschappen waarin ze zich kwetsbaar mogen tonen en leren begrijpen dat hun vader – naast een ‘boef’ – ook een liefdevolle papa is die ze mogen bewonderen.

Externe factoren

Aansluitend spelen ook externe factoren een belangrijke rol bij de afweging om al dan niet openlijk met kinderen te spreken, zoals de aard van de feiten, de lengte van de straf, de mate van onzekerheid over de uitkomst van de voorlopige hechtenis en de mate van bekendheid binnen de omgeving en de media. Kleinere en ogenschijnlijk onschuldige feiten, zoals ouders deze in hun perceptie beschouwen, worden vaak gemakkelijker besproken dan ernstigere misdrijven, zoals seksuele of levensdelicten. Wanneer ouders net in voorlopige hechtenis verkeren en er veel onduidelijkheid is over het onderzoek en de mogelijkheid van een proces, kiezen zij er vaak voor om tijdelijk een verhaal te verzinnen, bijvoorbeeld dat de ouder even in het ziekenhuis ligt. Het is echter moeilijk om achteraf op dit verhaal terug te komen en het kind te moeten vertellen dat de ouder toch niet meer naar huis zal komen (Expertisecentrum KIND, 2023). Bovendien spelen de media en de omgeving een aanzienlijke rol. Wanneer de situatie bekend is in de buitenwereld, hebben ouders vaak weinig keuze in hoe zij de situatie communiceren, omdat het kind mogelijk van anderen kan horen wat er aan de hand is zoals mijn mama vermeldt in het interview met CAW (Verheyen, 2025). De situatie wordt verder gecompliceerd doordat ouderlijke detentie zelden een op zichzelf staand voorval is, waardoor kinderen vaak meerdere abrupte overgangen en veranderingen moeten doormaken en ouders hierop moeten inspelen (Hart-Johnson & Johnson, 2022).

Geen handleiding

Wanneer er wel bereidheid is om detentie binnen het gezin bespreekbaar te maken, is dit nog geen vanzelfsprekende stap. De bevraagde ouders worstelen vaak met twijfels over wat ze wel of niet kunnen vertellen, hoe ze ingewikkelde termen en procedures op een begrijpelijke manier kunnen uitleggen en hoe ze de 'waarom'-vraag kunnen beantwoorden zonder in detail te treden over de feiten. Ouders zijn onzeker en dat is begrijpelijk, want niemand leert je hoe je je vijfjarige dochter uitlegt waarom papa in de gevangenis woont. Een moeder vertelde bijvoorbeeld dat ze zelf nooit over haar gevoelens praat; hoe moest ze dan beginnen met haar kinderen hierover te spreken? Helaas bestaat er geen eenduidig antwoord op de vraag hoe je zo'n gesprek het beste kunt starten of welke woorden je

hiervoor moet gebruiken, aangezien dit sterk afhankelijk is van de specifieke situatie. Als familiebegeleiders proberen we de ouders die we begeleiden te helpen door samen met hen na te denken over de mogelijkheden. We informeren hen over praktische en procedurele zaken, zodat ze hun kinderen op een duidelijke en rustige manier kunnen uitleggen wat de situatie is, inclusief informatie over de gevangenis en de beschikbare contactmogelijkheden. Dit onderzoek tracht dan ook geen universele handleiding te ontwerpen voor ouders, maar wel te helpen zoeken naar hoe ouders zich ondersteund en verbonden voelen zodat het taboe van detentie binnen het gezin doorbroken kan worden.

Deelbesluit

Hoewel ouders het niet altijd letterlijk benoemen, zijn liefde en de angst voor mogelijke negatieve gevolgen voor hun gezin vaak de voornaamste redenen om een gesprek over detentie te vermijden. Ze vrezen dat hun kind te jong is om de situatie te begrijpen, maken zich zorgen over het vinden van de juiste woorden en zijn bang voor de impact op hun kind en de gezinsrelaties. Die beschermende houding, gecombineerd met beperkte kennis over het gevangenisleven, versterkt het taboe rondom het onderwerp. Veel ouders erkennen wel de noodzaak om detentie bespreekbaar te maken, maar worden daarbij geremd door onzekerheid en angst. Ouders proberen hun kinderen te sparen, waardoor gesprekken zich beperken tot het alledaagse en positieve. Hierdoor blijven gevoelens onuitgesproken en dreigt de onderlinge band te verzwakken. Het is dan ook essentieel dat ouders zich gesteund voelen in dit proces. Want hoe meer ik in gesprek ging met ouders, hoe duidelijker het werd: wanneer er ruimte is voor echte verbinding, vinden de juiste woorden vanzelf hun weg. Familiebegeleiders spelen een belangrijke rol in het taboe rond detentie te doorbreken door ouders te helpen hun onzekerheden en zorgen te overwinnen en angst te doorprikken zodat er open, eerlijk en zonder schaamte gesproken kan worden over detentie in al haar facetten.

Ondersteuning

De ondersteuningsbehoeften van gezinnen waarvan een ouder in detentie verblijft, verschillen van gezin tot gezin. Elk gezin is uniek en heeft zijn eigen specifieke noden. Tijdens mijn stage heb ik met dit onderzoek geprobeerd inzicht te krijgen in de meest voorkomende behoeften van gezinnen in deze situatie met betrekking tot het bespreekbaar maken van detentie tussen ouder en kind. In dit deel worden de mogelijke vormen van ondersteuning voor zowel ouders als kind besproken.

Ouders

Alle bevroagde ouders benadrukten het belang van openlijk praten met hun kind over gevoelens en gedachten. Over het bespreekbaar maken van de detentie zelf was er minder eensgezindheid, maar elke ouder zag wel de waarde ervan op lange termijn. Het is essentieel als hulpverlener om te luisteren naar de mening en het tempo van ouders (Axelson et al., 2020). Detentie bespreekbaar maken is geen eenmalig gesprek, maar een doorlopend proces waarvoor een gezin stap voor stap klaar moet zijn en waarvoor ondersteuning gewenst is. Wij als familiebegeleiders versterken ouders in hun rol door mee te denken en helpen hen hun eigen kracht te (her)vinden. Ouders bepalen zelf wat ze wanneer vertellen en voeren de gesprekken met hun kinderen op hun manier. Sommige ouders komen om raad vragen, andere hebben een strikte visie en kan je alleen kleine duwtjes in de goede richting geven. De manier waarop zij ondersteund willen worden verschilt per persoon — en in het bijzonder tussen de thuisouder en de ouder in detentie.

Thuisouders

De bevroagde mama's gaven aan zich overbelast te voelen door de vele vragen die zij moeten beantwoorden en de emoties waarop zij moeten inspelen door de ouderlijke detentie. Thuisouders zijn vanzelfsprekend meer bij hun kind, vangen meer bezorgdheden en gevoelens op, maar toch blijft er veel onbesproken. Vaak weten zij weinig over de gevangenis of over wat de toekomst voor hun gezin brengt. Familiebegeleiders kunnen hierin een belangrijke rol spelen: zij kunnen informatie aanreiken over de specifieke

gevangenis, de bezoeksregeling, juridische zaken en beschikbare materialen. Door hen voor te bereiden op veranderingen, kunnen thuisouders hun kind beter begeleiden. Naast correcte en duidelijke informatie om detentie bespreekbaar te maken, geven deze mama's ook aan nood te hebben aan een betere samenwerking met de ouder in detentie. Het is waardevol – voor zowel kind als ouder – als ook de ouder in detentie betrokken is in dit proces en een actieve rol kan opnemen (Expertisecentrum KIND, 2023).

Ouders in detentie

Vaders gaven aan dat hun (ex-)partners “beter” zijn in emotionele taken zoals het voeren van gevoelige gesprekken. Zij voelden zich vaak overbodig als vader in dit proces, omdat de moeder dat al goed leek op te vangen. Toch kan ik zeggen uit de observaties tijdens kinderbezoeken en mijn persoonlijke ervaring dat kinderen ook hun vader nodig hebben als veilige plek om gevoelens en onzekerheden te delen. En ook vaders verlangen naar die verbondenheid. Een papa vertelde bijvoorbeeld hoe belangrijk hij zich voelde toen zijn dochter hem over een ruzie met een vriendje in vertrouwen nam. Tijdens de groepssessies *Ouderschap en Detentie* in Leuven Hulp en *Vader zijn in detentie* in Leuven Centraal, heb ik me ingezet om vaders bewust te maken van hun betekenis. We proberen hen te laten zien dat ook zij, zelfs in de gevangenis, een waardevolle rol kunnen spelen in het leven van hun kind. Ze willen hun kinderen graag behoeden voor teleurstellingen, frustraties en conflicten, maar ze continu onder hun of mama's vleugels beschermen, is niet mogelijk en ook niet altijd beter. Ze worden aangemoedigd om het goede voorbeeld te geven: om zelf iets kwetsbaars te delen, zodat hun kinderen voelen dat er ook ruimte is voor hun gevoelens en vragen (Clark, 2009).

Naast hun beschermingsdrang en een gebrek aan zelfvertrouwen als vader, speelt ook het gebrek aan verbondenheid een grote rol in waarom detentie vaak onbesproken blijft. Vaders verlangen naar meer betekenisvol contact met hun kind, maar zonder wederzijdse verbinding is het moeilijk om gevoelens echt te delen en bespreken. De mogelijkheden binnen de gevangenis zijn weliswaar beperkt, maar niet onoverkomelijk. Familiebegeleiders hebben als taak het contact tussen ouder en kind zo gunstig mogelijk te maken, zodat er ruimte ontstaat voor ook de moeilijkere en kwetsbare gesprekken. Niet door ouders te forceren, maar door een veilige en vertrouwde omgeving te creëren waarin

zowel ouder als kind zich op hun gemak voelen. In samenwerking met de organisatieondersteuner binnen elke gevangenis organiseerden we speciale familieactiviteiten bij Sinterklaas, Kerstmis, Nieuwjaar, Pasen en Moederdag, waar ouder en kind samen kunnen spelen en écht met elkaar kunnen verbinden – op een manier die verder gaat dan het dagelijkse gesprek. Toch is er nog steeds een grote nood om ook tijdens het reguliere tafelbezoek diezelfde open en veilige sfeer te scheppen, zodat ouder en kind ook daar de ruimte voelen om écht contact te maken en detentie te bespreken.

Het kind

Om detentie bespreekbaar te maken, is niet alleen de wil en moed van de ouder nodig, maar ook die van het kind. Kinderen dragen vaak veel gedachten en gevoelens met zich mee, die ze niet altijd onder woorden kunnen brengen. Uit de gesprekken die ik had met ouders, kwam naar voren dat kinderen op rustige en veilige momenten vragen durfden te stellen over hun papa en waar hij verbleef. Het zijn precies die momenten van rust en veiligheid die gezinnen nodig hebben om tot verbinding te komen en samen tot de kern van hun verhaal te raken. Via spel vinden kinderen vaak een weg naar hun vragen en gevoelens. Spel biedt een toegankelijke vorm van expressie, waarbij kinderen zich durven uiten zonder direct te hoeven spreken (Expertisecentrum kind, 2023).

Als ouder is het belangrijk om eerlijk te zijn tegenover je kind — afgestemd op zijn of haar leeftijd en ontwikkelingsniveau. Die eerlijkheid helpt om vertrouwen op te bouwen en juist dat vertrouwen vormt de basis voor open gesprekken waarin zorgen en emoties gedeeld kunnen worden, van beide kanten. Kinderen kunnen worstelen met gevoelens van schuld of schaamte, zonder dat ze daar woorden aan kunnen of durven geven. Een eerlijk en geruststellend gesprek kan die last verlichten en het beangstigende beeld van '*de gevangenis*' verzachten, waardoor ook de bezorgdheid om papa kan afnemen.

Besluit

Tijdens mijn stage en dit onderzoek heb ik geprobeerd een antwoord te formuleren op de vraag hoe familiebegeleiders bij detentie van het CAW thuisouders en ouders in detentie kunnen ondersteunen in het bespreekbaar maken van detentie met hun kinderen. Uit mijn ervaringen leerde ik dat dit een proces is waarin elk gezinslid zijn eigen noden en behoeften heeft en elk lid op een andere manier ondersteund moet worden. Mijn inzichten zijn gebaseerd op de gezinnen die ik tijdens mijn stage heb mogen begeleiden, waarbij de vader in detentie verbleef en de kinderen bij de moeder woonden. Uiteraard kunnen andere gezinsstructuren en situaties tot andere noden leiden.

Als sociaal werker in opleiding geloof ik sterk dat elk kind het recht heeft om te weten waar zijn of haar ouder is en waarom. Tegelijkertijd is het belangrijk om rekening te houden met het ontwikkelingsniveau van het kind: niet elk kind is al klaar voor die informatie of kan deze begrijpen. Ouders moeten hierin begeleid worden door stap voor stap te kijken welke vragen het kind heeft en welke gebeurtenissen verteld moeten worden. Daarnaast hebben kinderen recht op een veilige omgeving waar ze hun vragen durven stellen en hun zorgen kunnen uiten. Het belang en het recht van het kind staan voor mij altijd centraal. Om die veilige omgeving te creëren, zijn hun ouders onmisbaar. Zij spelen een sleutelrol in het proces van open communicatie en verdienen daarin versterking. Zij kennen hun kind het best en weten wat het aankan of nodig heeft.

De ouders in mijn onderzoek gaven aan behoefte te hebben aan duidelijke informatie, aan verbindende gezinsmomenten binnen de gevangenis en aan erkenning in hun rol als ouder. Zonder ouders die zich ondersteund en verbonden voelen, is het niet evident om open gesprekken met kinderen mogelijk te maken. Familiebegeleiders kunnen ouders aanmoedigen en ondersteunen bij het creëren van een open en veilige ruimte, waarin eerlijkheid, vertrouwen en verbinding centraal staan. Dit kan bijvoorbeeld tijdens individuele begeleiding of door informatief en kindvriendelijk spelmateriaal aan te bieden dat op een luchtige en speelse manier ruimte creëert om detentie en bijhorende zorgen op tafel te leggen (zie aanbevelingen).

Het antwoord op mijn onderzoeksvraag is dat familiebegeleiders bij detentie ouders kunnen ondersteunen in het bespreekbaar maken van detentie met hun kinderen op verschillende niveaus. Ze kunnen ouders informeren over het gevangenisleven en hun inzicht geven in wat kinderen op verschillende leeftijden wel of niet kunnen begrijpen. Daarnaast kunnen ze ouders individueel begeleiden in het voeren van open gesprekken wanneer er vragen zijn en ouders in detentie bewust maken van hun blijvende ouderrol — én hen activeren om die rol ook op te nemen vanuit de gevangenis. Een essentiële opdracht is het mogelijk maken van verbindende gezinsmomenten tijdens (kinder)bezoeken in de gevangenis. Deze momenten creëren een veilige omgeving voor kinderen, waarin ruimte is voor contact, vertrouwen en erkenning.

Op maatschappelijk niveau kunnen familiebegeleiders bijdragen aan het doorbreken van het taboe rond detentie. Door het thema bespreekbaar te maken in de samenleving, wordt het ook binnen gezinnen makkelijker om open te praten over detentie en de impact ervan op het gezinsleven. Daarnaast roept mijn stage-ervaring ook bredere vragen op over het systeem van straf en gezinsleven. Moet onze manier van omgaan met misdrijven en ouderschap in detentie niet herbekeken worden? Zowel binnenlandse als buitenlandse voorbeelden tonen dat opsluiting ook anders kan, zoals via kleinschalige detentie of moeder-kindhuizen waar ouders hun opvoedingsrol kunnen blijven opnemen en de verbinding tussen oud en kind in takt blijft (Pintelon & Vanhouche, 2021).

Evaluatie

Als stagiair maatschappelijk werker bij de dienst Familiebegeleiding bij Detentie van CAW Oost-Brabant kreeg ik de kans om thuisouders psychosociaal te begeleiden, ouders in detentie te ondersteunen en activeren in hun ouderrol en organiseerde en begeleidde ik bezoeken met hun kinderen. Mijn stageopdracht richtte zich in het bijzonder op het helpen bespreekbaar maken van detentie tussen ouder en kind, een thema dat vaak beladen is en deze gezinnen ondersteuning in vragen.

De doelgroep waarmee ik werkte bestond uit gezinnen waarvan de vader gedetineerd is. Deze gezinnen worden vaak gekenmerkt door het gemis van een ouder, een gebrek aan onderlinge verbinding en een complexe context waarin contact en open communicatie bemoeilijkt worden door de gevangenisituatie. Vanuit mijn positie als stagiair had ik contact met zowel de gedetineerde ouder als de thuisouder en het kind, waardoor ik het volledige cliëntsysteem kon betrekken. De thematiek van het bespreekbaar maken van detentie is complex en speelt zich af op verschillende niveaus. Op microniveau zag ik hoe ouders worstelen met schuldgevoelens en moeite hebben om hun kinderen te betrekken bij wat er gebeurt. Kinderen voelen vaak intuïtief dat er iets aan de hand is, maar krijgen weinig ruimte om vragen te stellen of emoties te uiten. Op mesoniveau is er binnen instellingen (zoals gevangenissen, scholen en hulpverlening) weinig gedeelde methodiek om dit gesprek te ondersteunen. Op macroniveau leeft het taboe rond detentie nog sterk in de samenleving, wat ertoe leidt dat gezinnen zich isoleren en geen hulp durven zoeken.

In mijn aanpak probeerde ik zo laagdrempelig en afgestemd mogelijk te werken. Mijn ervaringsdeskundigheid heb ik ingezet om gevoeligheden aan te voelen, verbinding te maken, open gesprekken aan te gaan en actief te luisteren. Als dochter van een vader in detentie kreeg ik zelf de kans om bij te dragen aan het doorbreken van het maatschappelijke taboe. Zo deelde ik mijn ervaring in een interview met Humo en het CAW, in de hoop herkenning en erkenning te bieden aan anderen in gelijkaardige situaties (Ooghe, 2025 & Verheyen, 2025).

Doorheen de stage voerde ik semigestructureerde interviews uit met thuisouders en hield ik focusgroepen met ouders in detentie om te onderzoeken hoe ouders zelf het gesprek over detentie ervaren en aanpakken en waar zij ondersteuning in nodig hebben. De feedback die ik verzamelde tijdens gesprekken, werd ook gebruikt om mijn aanpak te verbeteren en cliënten actief te betrekken bij het verloop van het traject. De stageinstelling bood veel mogelijkheden om te werken op maat van het gezin en om eigen accenten te leggen binnen de begeleiding. Toch merkte ik ook beperkingen, zoals het gebrek aan tijd om langlopende trajecten op te bouwen en de praktische grenzen van begeleiding binnen detentiecontexten (zoals beperkte bezoekmomenten, afstand en veiligheidsregels).

Als maatschappelijk assistent had ik een rol als brugfiguur: tussen ouder en kind, tussen gezin en gevangenis en tussen individuele begeleiding en structurele noden. Mijn werk ging verder dan louter ondersteuning: ik wilde ook signaleren en bijdragen aan bredere verandering. Daarom ontwikkelde ik een praktische tool die ouders en kinderen kan helpen om het gesprek over detentie op gang te brengen — in de gevangenis of thuis. Deze tool is bedoeld om ook gezinnen te ondersteunen die niet in contact zijn met hulpverlening (zie aanbevelingen).

Tijdens begeleidingen en groepsgesprekken keek ik bewust naar de onderliggende factoren die maken dat detentie vaak onbesproken blijft: zoals een laag zelfbeeld bij ouders, een gebrek aan onderlinge verbinding en een sterke beschermingsdrang tegenover hun kinderen. Vaak was er angst om het kind te belasten of extra verdriet te veroorzaken.. Deze inzichten tonen aan dat het bespreekbaar maken van detentie geen op zichzelf staand thema is, maar verweven is met bredere gezins- en maatschappelijke dynamieken.

Als toekomstig sociaal werker wil ik me blijvend inzetten voor de rechten van kinderen en ouders binnen de gevangeniscontext. Ik geloof dat het bespreekbaar maken van moeilijke thema's – zoals detentie – bijdraagt aan herstel, hechting en veerkracht. Mijn werk vertrok dan ook steeds vanuit de krachtlijnen van sterk sociaal werk: nabij, verbindend, procesmatig, politiserend en generalistisch (Departement Zorg, 2022).

Aanbevelingen

Op basis van mijn stage-ervaring en de resultaten van mijn onderzoek wil ik enkele aanbevelingen doen, zowel aan mijn stageplaats als aan de bredere samenleving. Het bespreekbaar maken van detentie binnen een gezin begint bij een maatschappelijke verandering in hoe we over detentie denken en praten. Voor veel ouders en kinderen heerst er een sterk stigma, waardoor detentie een taboe blijft binnen het gezin. Nochtans draagt iedereen hierin verantwoordelijkheid: de hulpverlening, beleidsmakers, én jij en ik.

Detentie is geen gemakkelijk onderwerp om over te praten, maar dat mag geen reden zijn om het te vermijden — ook niet in de leefwereld van kinderen. De kortfilm *Ik zou je graag zien*, waaraan ik tijdens mijn stage mocht meewerken, en de aandacht die deze kreeg in *Journal Laet* en *Karrewiet*, kunnen een waardevolle aanzet zijn tot een klimaat waarin kinderen zich thuis of op school vrij voelen om te praten over wat het betekent om een ouder in detentie te hebben (Karrewiet, 2025). Het is daarom essentieel om educatieve pakketten te ontwikkelen die leerkrachten concrete handvaten bieden om dit thema op een veilige en open manier aan bod te brengen. De kernboodschap is duidelijk: ga het gesprek niet uit de weg. Kinderen hebben recht op en nood aan een ruimte waarin elke vraag welkom is.

Aan mijn stageplaats wil ik vooral zeggen: *Doe zo verder!* Mijn stagebegeleiders zetten moedige stappen die, hoe klein ook, een grote impact kunnen hebben op het leven van gezinnen. Binnen de context van een gevangenis, waar veiligheid vaak op de eerste plaats komt, zoeken familiebegeleiders actief naar manieren om taboes te doorbreken en verbinding mogelijk te maken. Ze bieden begeleiding op maat en laten de regie bij de ouders — en dat is van onschatbare waarde. Toch is er een schrijnend tekort aan ondersteuning. In heel Vlaanderen zijn er slechts vier familiebegeleiders van het CAW voor duizenden gezinnen die recht hebben op begeleiding. Daarom is dit ook een oproep aan beleidsmakers om extra middelen vrij te maken voor hulpverlening aan deze doelgroep. Enkel met voldoende structurele subsidies kunnen CAW's hun aanbod uitbreiden en meer familiebegeleiders inzetten — zodat gezinnen de ondersteuning krijgen die ze verdienen en ik misschien op een dag de kans krijg om dit waardevolle werk verder te zetten.

PlaceMATs:

Als meer kortetermijnoplossing heb ik tijdens mijn stage nagedacht over hoe we meer gezinnen kunnen bereiken, hoe we detentie op tafel kunnen leggen en hoe we ouder en kind kunnen verbinden in een omgeving waar dit vaak bijzonder moeilijk is op een laagdrempelige, maar effectieve manier. Deze oplossing heeft vorm gekregen in een project waar zowel mijn persoonlijke omgeving, als mijn stageplaats deel van uitmaakt en in betrokken blijft, want dit is nog maar het begin.

Mama, Anke (mijn zus) en Tine – samen vormen wij MAT – zijn naastbestaanden van een vader in detentie. Onze gedeelde ervaring bracht ons op een weg van vertrouwen, verbinding, geduld en openheid. Vanuit deze tocht ontstond in de zomer van 2024 het idee om samen, geïnspireerd door de principes van co-creatie volgens de U-theorie, een hulpmiddel te ontwikkelen dat detentie bespreekbaar maakt (Scharmer, 2017). Elk van ons bracht haar eigen talenten, interesses en betrokkenheid mee in dit proces.

Lang geleden, toen mama mijn zus en ik begeleidde op bezoek in de gevangenis, merkte ze hoe moeilijk het was om in een beladen omgeving een open gesprek te voeren. Er waren nauwelijks hulpmiddelen beschikbaar, zeker niet om spelenderwijs contact te maken. Zij besloot om een kaartspel mee binnen te smokkelen in haar jaszak om tijdens de bezoeken te kunnen ‘Pesten’. Tijdens deze momenten van verbinding werd er ruimte gemaakt voor gesprekken. Vijftien jaar later willen we die noodzaak tot 'kaartspelsmokkel' overbodig maken. We ontwikkelden een toegankelijke tool die ouders en kinderen op een speelse manier helpt om het gesprek aan te gaan over detentie, zowel tijdens bezoekmomenten als bij het (video)bellen. De kernvraag was: hoe kunnen we gezinnen helpen om op een open en luchtige manier in gesprek te gaan over iets wat vaak moeilijk te verwoorden is?

Onze oplossing? Placemats. Letterlijk en figuurlijk iets dat detentie ‘op tafel ligt’. De placemats bevatten verbindende spelletjes, vragen en kleine opdrachten, afgestemd op de gevangeniscontext en de gevoelens die kinderen kunnen ervaren. Zo worden moeilijke thema’s op een laagdrempelige manier bespreekbaar. Kinderen krijgen de kans om vragen te stellen, om hun verwondering of zorgen te delen of om gewoon plezier te maken – elk op hun eigen ritme.

De placemats zijn ontworpen met oog voor eenvoud en haalbaarheid. Er is weinig materiaal nodig, wat essentieel is in een gevangeniscontext. Personeel hoeft geen extra verantwoordelijkheid te dragen, een bezorgdheid die bijvoorbeeld in Leuven Hulp en Leuven Centraal expliciet naar voren kwam. En toch: ze maken een wereld van verschil voor gezinnen. Want tijdens een gewoon tafelbezoek is verbindend spelmateriaal vaak schaars.

Op de placemats staan illustraties van plekken binnen de gevangenis die voor de vaders belangrijk zijn en die ze graag aan hun kinderen willen uitleggen – denk aan de fitnessruimte, de wandeling, hun cel, of de chef. Zo krijgen kinderen een realistischer beeld van het leven binnen de muren en kunnen onnodige zorgen weggenomen worden. Betrokkenen geven aan dat kinderen vaak met vragen zitten zoals: “Kan papa nog sporten?”, “Waar en wat eet hij?” of “Hoe ziet zijn kamer eruit?”

Voor verschillende leeftijden én zo taaloverschrijdend mogelijk ontwikkelden we al tientallen placemats met spelletjes zoals *Ik zie, ik zie wat jij niet ziet*, *Pim pam pet*, het happertje en varianten op doolhoven, woordzoekers en *Ganzenbord*. Voor sommige zorgen de spelletjes gewoon voor wat luchtigheid en verbinding. Voor andere kunnen ze een opstapje zijn naar een dieper gesprek. Belangrijk daarbij: niemand wordt geforceerd. Het spel geeft een mogelijkheid, geen verplichting. Zo blijft de regie bij de ouder én het kind.

Een belangrijk uitgangspunt van het project is dat gezinnen de tool volledig zelfstandig kunnen gebruiken. Er is geen tussenkomst nodig van familiebegeleiders of personeel, zodat we zoveel mogelijk gezinnen kunnen bereiken. Tegelijkertijd voorzien we in een website waarop alle placemats te downloaden zijn. Zo kunnen gevangenisgezinnen ze eenvoudig op A3-formaat printen voor gebruik in de bezoekszaal of het videobellokaal. Ook thuis kunnen ouders en kinderen er samen mee aan de slag.

Inmiddels is ook een aalmoezenier van de gevangenis bij ons project betrokken. In december nam zij contact met mij op met de vraag of ik wilde meedenken over een initiatief voor kinderen met een ouder in detentie. Dankzij financiële middelen uit een ander project kunnen we nu samen aan de slag. Zo krijgt onze droom stilaan vorm en wordt die stap voor stap werkelijkheid.

Tijdens het hele traject verzamelde ik feedback van iedereen die betrokken is: ouders, familiebegeleiders, directieleden, hulpverleners en organisatieondersteuners. Hun inzichten en gevoeligheden zijn meegenomen in het ontwerp. Zo groeide het project uit tot Matties – een naam die staat voor lotgenoten. Met Matties willen we het taboe van detentie doorbreken. Want als praten over detentie kan beginnen met een placemat op tafel, dan is er ruimte voor meer dan alleen woorden – dan is er ruimte voor echte verbinding.

Project MATties

Missie

Bespreekbaar maken van detentie, ruimte houden voor vertrouwen en voor verbindende gesprekken tussen kinderen en hun ouder in detentie, schaamte- en schuldgevoelens bij alle betrokkenen doorbreken.

Waarden

Taboedoorbrekend : laat taboes niet je verlangen in de weg staan

Ritme : afgestemd op de leefwereld van het kind en de ouder

Openheid : waar elke vraag of zorg een plekje kan vinden

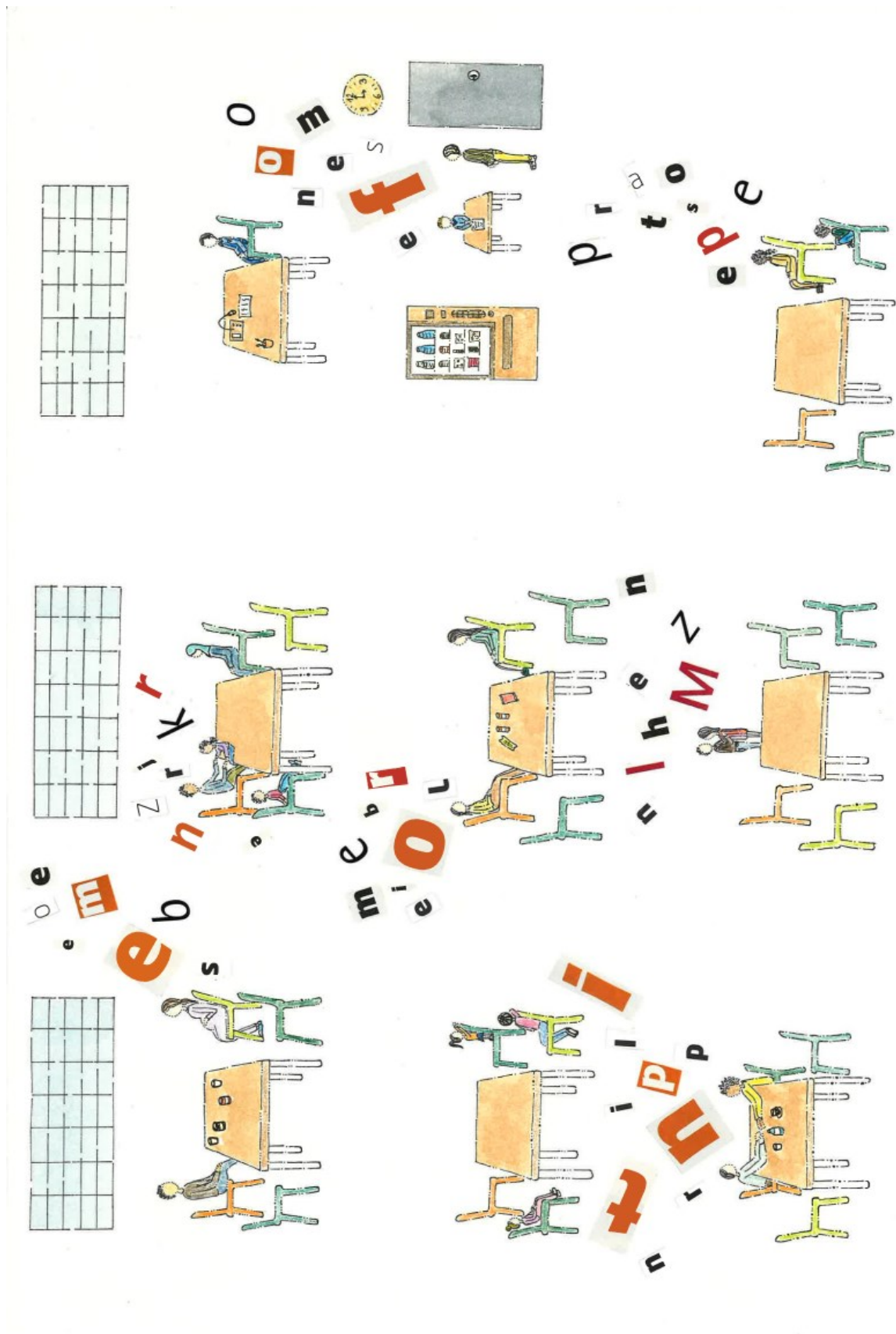
Terugkoppeling: luisteren naar feedback en ons aanbod blijven verbeteren.

Spelenderwijs : al spelend wijzer worden over elkaar

Doel placemats

- detentie OP TAFEL LEGGEN en niet onder de MAT schuiven
- gesprekken over detentie met kinderen vergemakkelijken
- de 5 waarden binnen én buiten de muren brengen

Voorkant: de bezoekszaal

Spelideeën bij de placemat DE BEZOEKZAAL

Ik zie ik zie

Eén van de spelers kiest een voorwerp uit de afbeelding en houdt dit voorwerp in gedachten. Hij of zij zegt dan 'ik zie ik zie wat jij niet ziet en het is' En vult daarbij enkel de kleur van het voorwerp aan. De andere speler(s) stelt of stellen om de beurt ja/nee vragen om uiteindelijk te raden welk voorwerp het is.

Zoek de tafel

Lees het hierna volgende verhaal en zoek op de placemat over welke persoon of over welke tafel dit verhaal zou kunnen gaan.

Amai, wat duurt het lang! Eerst was ik zeker een uur onderweg met de trein. Dan namen we de bus om bij de gevangenis te komen. Aan de metaaldetector moest mijn mama haar schoenen uitdoen want er piepte iets toen zij erdoor liep. Dan hebben we zeker een half uur in de wachtzaal moeten wachten. Mijn mama heeft boekjes voorgelezen aan mijn kleine zusje en ik heb een nieuw vriendinnetje leren kennen. Ze is even oud als ik en heeft een grotere broer. Ik zie haar op tafel zitten en met haar papa praten. Haar papa is er al wel.

Verzin zelf de verhalen achter de tekening

Kies samen een tafel van de afbeelding. Verzin om de beurt een zin van het verhaal dat kan schillen achter de personen van deze tafel.

TER INFO : het project MATties

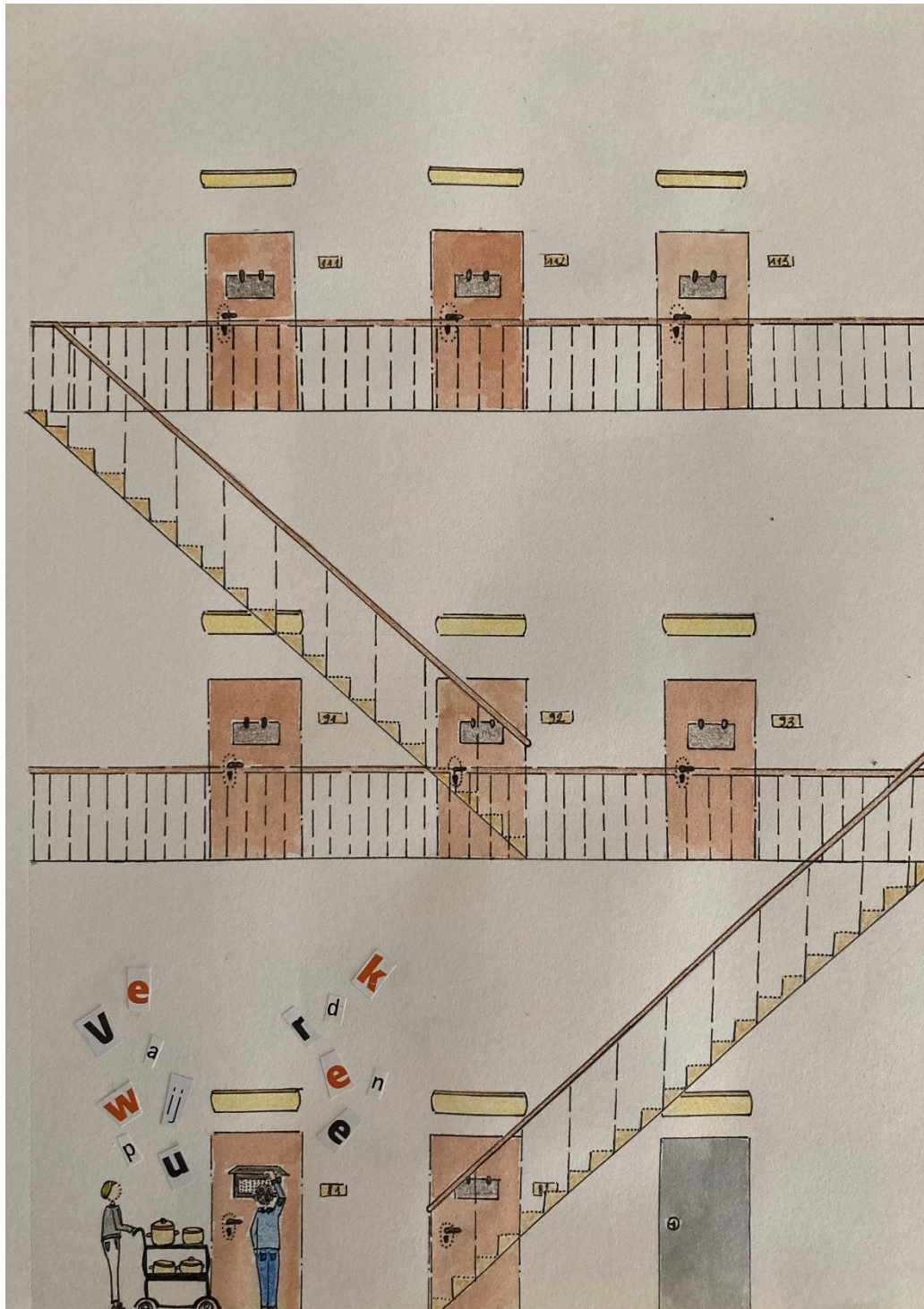
Mama, Anke en Tine (samen MAT) zijn naastbestaanden van een vader in detentie. Zij legden samen een lange weg af in vertrouwen, verbinding, geduld, bespreekbaarheid.... Op een mooie dag in de zomer van 2024 ontstond het idee om samen op zoek te gaan naar hulpmiddelen om detentie bespreekbaar te maken, elk vanuit hun eigen interesse, betrokkenheid en talent.

Toen mama lang geleiden haar dochters begeleidde naar de gevangenis merkte zij vaak dat er tijdens bezoeken momenten geen hulpmiddelen waren om spelenderwijs open gesprekken te voeren. Zij besloot om een kaartspel mee binnen te smokkelen in haar jaszak om in de advocatenruimte waar de bezoeken in een bepaalde periode moesten doorgaan, te kunnen kaarten. Nu, 15 jaar later, willen we kaartspelsmokkel uitroeien ☺

Wij bieden aan onze MATties (lotgenoten) én aan alle betrokkenen en geïnteresseerden met onze website **WWW.PROJECT-MATTIES.BE** een platform aan waar deze placeMATs beschikbaar zijn als pdf. Op dit platform kunnen ideeën voor nieuwe placeMATs gedeeld worden. Wij engageren ons om continu nieuwe placemats aan te bieden op basis van de feedback die wij krijgen van jullie zodat wij kunnen blijven uitbreiden. Wees welkom om uw ideeën te delen!

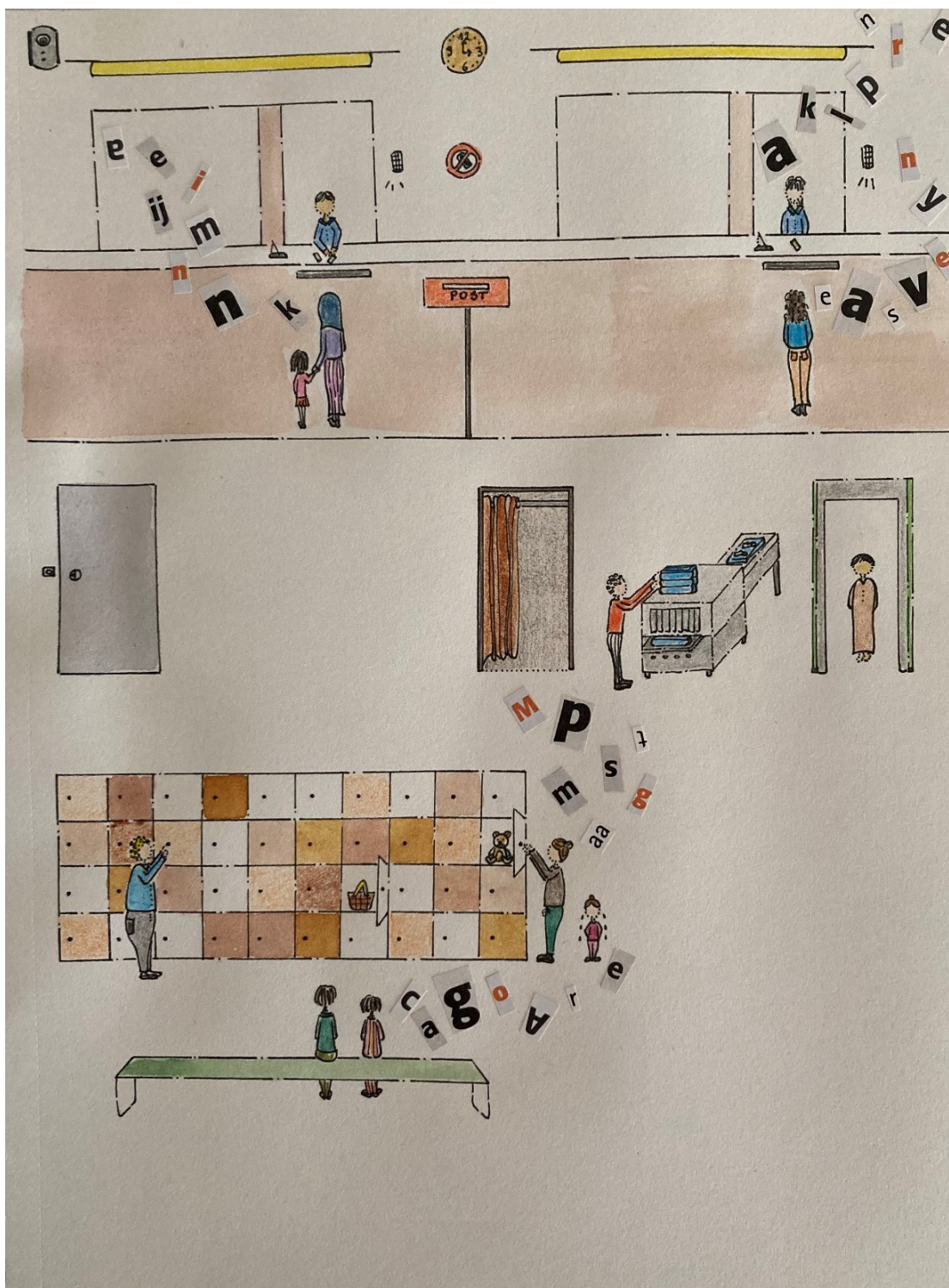
Tekeningen

Een vleugel met cellen waar de etensbedeling gebeurt

[illegible]

De inkom waar het bezoek zich inschrijft en door de metaaldetector moet

Bibliografie

- Abasi, M., & Soori, A. (2014). Is Storytelling Effective in Improving the English Vocabulary Learning among Iranian Children in Kindergartens? *International Journal of Education and Literacy Studies*, 2, 7-11.
<https://doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.2n.3p.7>
- Albrechts, J. (2024). *De Onzichtbare Noden van Kinderen met een Gedetineerde Ouder* [Masterproef]. Vrij Universiteit Brussel.
- Augeo Foundation. (2025). *Ingrijpende Jeugdervaring*. (Geconsulteerd op 14/02/2025). <https://www.augeo.nl/themas/trauma-en-stress/ingrijpende-jeugdervaringen>
- Axelson, A., Kelleher, K., Chisolm, D., & Boch, S. (2020). “How do I help this kid adjust to what real life is for them?": Youth service providers experiences on supporting children with incarcerated parents. *Children And Youth Services Review*, 110, 104802. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104802>
- Braam, H., Mak, J., & Tan, S. (2007). *Moeders in detentie en de omgang met hun kinderen*. Verwey-Jonker Instituut.
- Brookes, L., & Frankham, J. (2021). The hidden voices of children and young people with a parent in prison: What schools need to know about supporting these vulnerable pupils. *International Journal Of Educational Development*, 81, 102323. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2020.102323>
- Cain, K., & Oakhill, J. (2008). *Children's Comprehension Problems in Oral and Written Language: A Cognitive Perspective*. Guilford Press.

- CAW. (2021). *Noor bezoekt haar papa*. (Geconsulteerd op 07/03/2025)
<https://www.caw.be/voor-professionals/downloads/downloads/noor-bezoekt-haar-papa/>

- CAW. (2025). *Ik zou je graag zien*. (Geconsulteerd op 17/04/2024)
<https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/ik-zou-je-graag-zien-caw-en-veck-maken-kortfilm-voor-kinderen-met-ouder-in-detentie/>

- CAW. (z.d.). *Getuigenis: Voorlezen vanuit de gevangenis*. (Geconsulteerd op 07/03/2025) <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/voorlezen-vanuit-de-gevangenis/>

- CAW. (z.d.). *Hoe omgaan met vrijheidsberoving?* (Gevonsulteerd op 07/03/2025).
<https://www.caw.be/hoe-wij-helpen/begeleiding/gevangenen-en-familie/#:~:text=Hoe%20kan%20je%20ons%20contacteren,gratis%20nummer%200800%2090%20109.>

- Children of Prisoners Europe. (2025). *About Us*. (Geconsulteerd op 07/03/2025)
<https://childrenofprisoners.eu/>

- Clark, L. (2009). Je kind helpen met het uiten van gevoelens. In: SOS! Hulp voor ouders. *Bohn Stafleu van Loghum*. https://doi.org/10.1007/978-90-313-6882-2_19

- Cooper-Sadlo, S., Mancini, M. A., Meyer, D. D., & Chou, J. L. (2018). Mothers Talk Back: Exploring the Experiences of Formerly Incarcerated Mothers. *Contemporary Family Therapy*, 41(1), 92–101. <https://doi.org/10.1007/s10591-018-9473-y>

- Cope. (2022) . Statistics Begium. *Children Of Prisoners Europe*. (Geconsulteerd op 14/02/25). https://childrenofprisoners.eu/facts_and_figures/statistics-belgium/

- Correa, N. P., Hayes, A. K., Bhalakia, A. M., Lopez, K. K., Cupit, T., Kwarteng-Amaning, V., Keefe, R. J., Greeley, C. S., & Van Horne, B. S. (2020). Parents' Perspectives on the Impact of Their Incarceration on Children and Families. *Family Relations*, 70(1), 162–170. <https://doi.org/10.1111/fare.12529>

- De Wit, A. (2023). De 'vergeten' kinderen van gedetineerden. *Het Laatste Nieuws*. (geconsulteerd op 22/01/2025). <https://www.hln.be/binnenland/samira-was-11-toen-haar-papa-naar-de-gevangenis-moest-mijn-zusje-was-twee-maar-kan-nog-elk-detail-van-zijn-arrestatie-beschrijven-een-trauma-voor-het-leven~aa965efb/?referrer=https%3A%2F%2Fresearchportal.vub.be%2F>

- Decorte, T., & Zaitch, D. (2021). Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie (3e editie). Acco.

- Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. (2020). Strategische meerjarenplanning 2020-2025. https://www.departementwvg.be/sites/default/files/media/strap_2020_2025.pdf

- Departement zorg. (2022). De 5 krachtlijnen van Sterk Sociaal Werk. (Geconsulteerd op 05/05/2025). <https://departementwvg.be/ssw/5-krachtlijnen>

- Expertisecentrum KIND. (2021). *Ik ga naar papa!* (Geconsulteerd op 07/03/2025). <https://expertisecentrumkind.nl/2021/12/01/ik-ga-naar-papa/>

- Expertisecentrum KIND. (2022). *Ondersteunend materiaal voor kinderen met gedetineerde ouders*. <https://expertisecentrumkind.nl/wp-content/uploads/2022/11/Boekenlijst-expertisecentrum-K-I-N-D-1.pdf>

- Expertisecentrum KIND. (2023). *Jij staat er niet alleen voor: Een Gouden Gids voor familieleden en onderwijs bij detentie van een ouder*. (Geconsulteerd

14/02/2025). https://expertisecentrumkind.nl/wp-content/uploads/2024/03/KIND_Jijstaaternietalleenvoor_mrt2024.pdf

- Expertisecentrum KIND. (2025). *Publicaties & informatie*. (Geconsulteerd op 07/03/2025) <https://expertisecentrumkind.nl/kind-en-ouder/#publicaties>
- FOD justitie. (2025). *Belgische gevangenen*. (Geconsulteerd op 09/04/2025) https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangenen/belgische_gevangenen
- Hart-Johnson, A., Johnson, G., & Hedrington-Jones, R. (2022). “Mommy, I Want to Talk to My Dad”: Exploring Parental Incarceration, Bibliotherapy, and Storybooks. *Open Journal Of Social Sciences*, 10(11), 391–418. <https://doi.org/10.4236/jss.2022.1011026>
- Humanitas. (2021). *Publicaties*. (Geconsulteerd op 07/03/2025) <https://www.humanitas.nl/programmas/gezin-in-balans/publicaties/#:~:text=Speciaal%20voor%20Humanitas%20is%20een,oud er%20in%20detentie%20te%20hebben%3F>
- ICOBA. (z.d.). *Geweldloos en verbindend communiceren*. (Geconsulteerd op 26/02/2025). <https://www.icoba.be/geweldloos-en-verbindend-communiceren>
- Johnson, A. H., & Johnson, G. (2022). Caregivers Family Relations Assessment and Communication Strategies (C-FRACS): Bibliotherapy storybooks for children with incarcerated parents. *Psychology And Behavioral Sciences*, 11(5), 151–156. <https://doi.org/10.11648/j.pbs.20221105.12>
- Jonge Helden. (2025). *Gevangenisanimaties*. (Geconsulteerd op 07/04/2025) <https://jongehelden.be/over-jonge-helden/gevangenisanimaties/>

- Karrewiet. (2025). Hoe voelt het als je mama of papa naar de gevangenis moet?. *VRTmax*. (Geconsulteerd op 19/05/2025) [https://www.vrt.be/vrtmax/a-z/karrewiet-nieuwsvideos/belgie/karrewiet-nieuwsvideos-hoe-voelt-het-als-je-mama-of-papa-naar-de-gevangenis-moet-/](https://www.vrt.be/vrtmax/a-z/karrewiet-nieuwsvideos/belgie/karrewiet-nieuwsvideos-hoe-voelt-het-als-je-mama-of-papa-naar-de-gevangenis-moet/)

- Kind & Gezin. (z.d.). *Schermtijd*. (Geconsulteerd op 09/04/2025) <https://www.kindengezin.be/nl/thema/spelen-en-bewegen/digitale-kinderwereld/schermtijd>

- Malchiodi, C. A. (2015). Creative Interventions with Traumatized Children. *The Guilford Press*.

- Meadan, H., Chung, M. Y., Sands, M. M., & Snodgrass, M. R. (2020). The Cascading Coaching Model for Supporting Service Providers, Caregivers, and Children. *The Journal of Special Education*, 54, 113-125. <https://doi.org/10.1177/0022466919884070>

- Nesmith, A., & Ruhland, E. (2008). Children of incarcerated parents: Challenges and resiliency, in their own words. *Children And Youth Services Review*, 30(10), 1119–1130. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.02.006>

- Ooghe, S. (2025). Op bezoek bij papa in de cel: ‘Wat hij ook gedaan heeft, ik zie hem graag’. *Humo*. <https://www.humo.be/tv/op-bezoek-bij-papa-in-de-cel-wat-hij-ook-gedaan-heeft-ik-zie-hem-graag~b3fc89f2/>

- Pintelon, M., & Vanhouche, A. (2021). ‘Detentiehuizen voor moeders halen kinderen uit de cel’. *Knack*. <https://www.knack.be/nieuws/detentiehuizen-voor-moeders-halen-kinderen-uit-de-cel/>

- Santens, T. (2024). Kwart te veel gedetineerden in Vlaamse gevangenissen: zo ziet de overbevolking per gevangenis eruit. *Vrtnws*. (Gecondulsteerd op 14/02/25). <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2024/03/04/overbevolking-gevangenissen->

cijfers/#:~:text=In%20heel%20Belgi%C3%AB%20zitten%20er,tussen%20regio's%20en%20gevangenen%20groot

- Saunders, V. (2018). What does your dad do for a living? Children of prisoners and their experiences of stigma. *Children and Youth Services Review*, 90, 21–27. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.05.012>
- Saunders, V. (2018). What does your dad do for a living? Children of prisoners and their experiences of stigma. *Children And Youth Services Review*, 90, 21–27. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.05.012>
- Scharmer, O. C., (2017). *Theorie U leiding vanuit de toekomst die zich aandient*. Christofoor. 544p.
- Sesame Workshop. (2025). *Incarceration*. (Geconsulteerd op 07/03/2025) <https://sesameworkshop.org/topics/incarceration/>
- Steenhout, F. (2024). Kinderen van gedetineerden: de vergeten slachtoffers van de misdaad. *VUB Press*. <https://press.vub.ac.be/kinderen-van-gedeteneerden-de-vergeten-slachtoffers-van-de-misdaad>
- Timmer, M. (z.d.). Words and Pictures; samen een woord en beeldverhaal maken. *Timm Consultancy*. <https://www.timmconsultancy.nl/words-and-pictures/>
- Verenigde Naties. (1989). *Verdrag inzake de rechten van het kind*. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
- Verheyen, A. (2025). “Ik heb als kind heel lang gedacht dat ik de enige was.” CAW. (Geconsulteerd op 19/05/2025). https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/ik-heb-als-kind-heel-lang-gedacht-dat-ik-de-enige-was/?utm_medium=email&utm_campaign=Nieuwsbrief%20april%202025&utm

_content=Nieuwsbrief%20april%202025+CID_eeb87c57197b14460fa1eaef1762536b&utm_source=Email%20marketing%20software&utm_term=Lees%20het%20interview

- Verheyen, A. (z.d.). *"Kinderen ervaren een hoop negatieve effecten van een ouder in detentie. We moeten daar veel meer aandacht voor hebben."* CAW. (geconsulteerd op 22/01/2025). <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes/>
- Verheyen, A. (z.d.). *Getuigenis Mira Celen.* CAW. (geconsulteerd op 22/01/2025) <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/getuigenissen/interview-mira-celen/>
- Verheyen, A. (z.d.). *Kinderen van een ouder in detentie.* CAW. <https://www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/interview-kinderen-ouders-detentie-wim-duerloo-bart-claes/>
- Young, B., Collier, N. L., Siennick, S. E., & Mears, D. P. (2020). Incarceration and the Life Course: Age-Graded Effects of the First Parental Incarceration Experience. *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, 6, 256-279. <https://doi.org/10.1007/s40865-020-00143-7>

Bijlagen

1. Topiclijst voor interviews met ouders (thuis en in detentie)

1. Algemene context van het gezin

- Gezinssamenstelling (aantal kinderen, leeftijden)
- Leefomstandigheden tijdens de detentieperiode
- Contact tussen ouder in detentie en thuisouder/kind(eren)

2. Ervaringen met het bespreekbaar maken van detentie

- Is detentie besproken met het kind/de kinderen? Waarom (niet)?
- Hoe werd het onderwerp aangebracht? (woorden, momenten, hulpmiddelen)
- Hoe reageerde het kind/de kinderen?
- Welke emoties of reacties kwamen er los?

3. Uitdagingen bij het bespreekbaar maken van detentie

- Welke drempels of moeilijkheden ervaart u bij het praten over detentie?
- Welke emoties ervaart u in dit proces?

4. Overwegingen en afwegingen

- Wat zijn redenen om (niet) openlijk over detentie te spreken?
- In hoeverre weegt u de leeftijd of emotionele toestand van het kind mee?

5. Ondersteuningsbehoeften

- Heeft u ondersteuning gezocht bij het bespreken van detentie?
- Wat voor hulp had of heeft u gewenst? (praktisch, emotioneel, inhoudelijk)
- Welke rol speelde (of zou kunnen spelen) de familiebegeleider van CAW?

7. Toekomstgericht denken

- Wat zou u nodig hebben om het gesprek met uw kind(eren) over detentie beter of opnieuw aan te gaan?

2. Data analyse

Stap 1

Step 2

